

29. DICENT EI DISCIPULI EJUS : ECCE NUNC PALAM LOQUERIS, ET PROVERBIUM NULLUM DICIS. 30. NUNC SCINUS QUIA SCIS OMNIA, ET NON OPUS EST TIBI, UT QUIS TE INTERROGET : IN HOC CREDIMUS, QUIA A DEO EXISTI. — *q. d.* Jam clare intelligimus quod antea non capiebamus. Dixerat enim obscure : « Modicum et non videbitis me, » etc.; jam clare id ipsum explicat, dum ais : « Relinquo mundum, et vado ad Patrem. »

NUNC SCINUS QUIA SCIS OMNIA. — *q. d.* Ex eo quod videamus et audiamus te areanas nostras cogitationes, dubitationes et desideria de interpretatione illius, « Modicum, et non videbitis me, » etc., vers. 19, scire et prævenire respondendo, ut tibi non sit opus rogare alicquem, ut cognoscas quid ille cogitet, ac rogare et scire desideret; ex eo, inquam, quod antevertisti nostras cogitationes, « scimus quia (quod) scis omnia, » rham arcana cordium, « et non opus est tibi, ut quis te interroget; » cum enim vellemus te de « modico » interrogare, tu id perspicuus interrogationem nostram prævenisti et dubitationem nostram ultro explicuisti. « In hoc credimus quia (quod) a Deo existi, » *q. d.* Per hoc firmus credimus (et in fide nostra corroboramur) te esse verum Dei Filium ab eo genitum, eo quod scis omnia et secreta cordium pervides : quod proprium est Dei. Ita Cyrillus. Aut, ut Toletus : « In hoc credimus, » *q. d.* Vel hoc solum satis est nobis, ut credamus te exisse a Deo, quod secreta nostra reveles iisque respondeas. Et si alia argumenta (quæ multa habemus) deessent, hoc unum nobis sufficeret ad credendum in te.

31. RESPONDIT EIS JESUS : MODO CREDITIS? 32. ECCE VENIT HORA, ET JAM VENIT, UT DISPERGAMINI UNUSQUISQUE IN PROPRIA, ET ME SOLUM RELINQUATIS : ET NON SUM SOLUS, QUIA PATER MECUM EST. — Ita Romani, Theophylactus, Euthymius, Jansenius et alii per interrogationem legunt, *q. d.* Modo creditis? sed brevi ostenditis quam parva parumque solida sit fides, cum me videntes capi a Judæis, diffugietis. Alii legunt assertive, imo Syrus et Arabicus legunt imperative, « modo credite; » sed eodem sensu redit, *q. d.* Modo fidem habetis in me, sed longe debiliorem, quam putatis, uti mox ostenditis, cum me relicto aufugietis.

UT DISPERGAMINI UNUSQUISQUE IN PROPRIA. — Id est, unusquisque vestrum seorsum fugiet, quo cum impetus et timor tulerit; non expectabit alter alterum, nec in locum certum omnes convenietis, sed unusquisque in locum, qui se primo legenti obtulerit.

ET NON SUM SOLUS. — *q. d.* Non hæc dico mei causa, sed vestri : ego enim vestra protectione non egeo, cum mecum habeam Patrem ejusque omnipotentiam.

33. HEC LOCUTUS SUM VOBIS, UT IN ME PACEM HABEATIS. IN MUNDO PRESSURAM HABEBITIS, SED CONFIDITE, EGO VICI MUNDUM. — « Hæc, » scilicet de mundo in me et vos odio et persecutione vers. 3,

et cap. xv, vers. 18 et 19, « locutus sum » et prædixi, « ut in me pacem habeatis, » hoc est, ut in me confidentes certamque spem reponentes, animo sitis tranquillo, stabili et inter fluctus persecutionum quieto, immobili et impetrito : patet ex seq.

IN MUNDO PRESSURAM HABEBITIS, SED CONFIDITE, EGO VICI MUNDUM. — « Vici, » inchoate per sanctam vitam et celestem doctrinam, sed jam jam eundem plene et perfecte devincam per heroicam passionem et mortem, *q. d.* Confidite in me, quia, sicut ego vici mundum, sic et vos vincetis, si in fide et dilectione perseveretis : si ergo in me manseritis, vos quoque meo exemplo per gratiam et robur Spiritus Sancti, quod vobis suggeram, superabitis mundum, id est omnia Judæorum Gentiumque odia, terrores, tentationes et persecutiones. Nam, ut ait Joannes, I epist. v : « Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum : et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. » Vide ibi dicta. Sub mundo diabolum mundi principem ceterosque adversarios Christi qui in mundo sunt, accipia. Ita Toletus, Ribera et alii. Confidite igitur in omni pressura mundi, quia ego mundum vici, non mihi, sed vobis; vici enim, ut vos vinceretis; ut vobis vincendi normam et ideam darem, ut vobis a Deo vincendi gratiam impetrarem. Certate ergo generose, quia ego certabo in vobis et vincam in vobis, dum vos victores efficiam. Nam, ut ait S. Augustinus hic, tract. 103 : « Non viciisset ille mundum, si ejus membra vinceret mundus. »

Hæc Christi verbis confisi et roborati Montanus ejusque socii martyres, discipuli S. Cypriani, exultabant in carcere caeco et horrido, quia, ut aiebant ipsi : « Ubi tentatio est grandis, ille ibi major est, qui eam vincit in nobis; et non est pugna, qua non sit, Domino prolegente, victoria. » Ita habent eorum Acta apud Surium, die 24 februarii. Et ipse S. Cyprianus, epist. ad Fortunatum de Exhort. marty. : « Si quis, inquit, Dominica præcepta custodiens et fortiter Christo adherens, contra eum (adversarium) steterit, vincat necesse est, quia Christus invictus est. » Idem, lib. II, epist. 2 ad Donatum : « Nihil, ait, appetere jam, nihil desiderare de seculo potest, qui seculo major est. » Idem, lib. IV, epist. 6 ad Tiburtian. : « Miles Christi, ait, præceptis ejus et monitis eruditus, non expavescit ad pugnam, sed paratus est ad coronam. » Et antierius : « Gaudere nos et exultare voluit in persecutionibus Domine, quia, quando persecutiones fiunt, tunc dantur coronæ fidei, tunc probantur milites Dei, tunc Martyribus patet cæli. » Et post nonnulla : « Solus non est, cui Christus in fuga comes est : solus non est, qui templum Dei servans, ubicumque fuerit, sine Deo non est; et si fugientem in solitudine ac montibus latro oppresserit, fera invaserit, fames, aut sitis, aut frigus afflixerit, vel per maria præcipiti navigatione properante, tem-

pestas ac procella submerserit, spectat militem suum Christus ubicumque pugnantem et persecutionis causa pro nominis sui honore morienti præmium reddit, quod daturum se in resurrectione promisit. » Idem, tract. De Mortalitate : « Agnoscere se debet, ait, qui Deo militat, qui positus in caelestibus castris divina jam sperat; ut ad procellas et turbines mundi, trepidatio nulla sit in nobis, nulla cunctatio, quando hæc ventura prædixerit Dominus, provide vocis hortatu instruens et docens, et præparans atque corroborans. » Idem, epist. 1 ad Cornelium, ait : « Milites Christi vinci non posse, mori posse, et hoc ipso invictos esse, quia mori non timent. » Patheticæ vero Confessores in carcere martyrii destinati, ad S. Cyprianum, quasi Martyrum tubicinem scribentes, lib. V, epist. 12 : « Quid gloriosius, inquit, quidve felicius ulli hominum poterit ex divina dignatione contingere, quam inter ipsos carnifices interitum toniferi Domini Deum? quam inter sævientia secularis potestatis varia et exquisita tormenta, et in extorto,

et excruciato, et exarnificato corpore, Christum Dei Filium, etsi recedente, sed tamen libero spiritu confiteri? quam impedimentis omnibus sæcularibus ruptis, in conspectu Dei jam se liberum sistere? quam celeste regnum sine ulla cunctatione retinere? quam collegam passionis cum Christo in Christi nomine factum fuisse? »

Sic mundum vici S. Chrysostomus : cum enim de ejus expulsionem ageretur, habuit hæc de re homilias 41, ad suos, in qua ita orditur : « Multi quidem fluctus et undæ immanes, sed subme non vereor, quia supra petram sto. Insaniam mare, petram non potest evertere. Sed quid tant? Ne mortem verear, cui vivere Christus et mori lucrum. Ne exilium pertimescam, qui verum Dominum esse terram et plenitudinem ejus. Sed honorum proscriptionem motum, qui sciam quod nihil intulerim in hunc mundum, sed neque auferre quid possim? Quidquid terroris habet mundus, contemno : quidquid delectabilia habet, rideo. Divitias non cupio, paupertatem non horresco, mortem non timeo. »

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus hic more Patris amantissimi, qui moriens filiis vale dicit, post prædicam adhortationem et consolationem discipulorum, a cap. XIII huc usque productam, jam sermonem suum concludit oratione, qua eos Deo commendat et resignat. Orat ergo hic primo, pro sua et Patris clarificatione. Secundo, vers. 9, pro suorum discipulorum custodia et salute. Tertio, vers. 20, pro iis qui per Apostolorum prædicationem credituri sunt in ipsum, ut Deus servet eos a malo, et ut omnes sint unum, ac mundus cognoscat ipsum fuisse a Patre missum ad hominum salutem.

1. Hæc locutus est Jesus; et sublevatis oculis in cælum, dixit : Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te : 2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. 3. Hæc est autem vita æterna : ut cognoscat te, solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. 4. Ego te clarificavi super terram : opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam : 5. et nunc clarifica me tu, Pater, apud te ipsum : claritate, quam habui prius quam mundus esset, apud te. 6. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedisti; et sermonem tuum servaverunt. 7. Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dedisti mihi, ab eis sunt : 8. quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis; et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti. 9. Ego pro eis rogo : non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt : 10. et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt : et clarificatus sum in eis. 11. Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi; ut sint unum, sicut et nos. 12. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi; et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. 13. Nunc autem ad te venio; et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. 14. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. 15. Non rogo ut tollas eos de mundo,

sed ut serves eos a malo. 16. De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo. 17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. 18. Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. 19. Et pro eis ego sanctifico meipsum; ut sint et ipsi sanctificati in veritate. 20. Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me: 21. ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, et ut ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. 22. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis; ut sint unum, sicut et nos unum sumus. 23. Ego in eis, et tu in me; ut sint consummati in unum: et cognoscat mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti. 24. Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, et illi sint mecum; ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. 25. Pater juste, mundus te non cognovit; ego autem te cognovi: et hi cognoverunt, quia tu me misisti. 26. Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam; ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

4. HEC LOCUTUS EST IESUS; ET SUBLEVATIS OCVLIS IN COELUM, DIXIT: PATER, VENIT HORA, CLARIFICA (Syrus et Arabicus, *glorifica*) FILIUM TUUM, UT FILIUS TUUS CLARIFICET (Syrus et Arabicus, *glorificet*) TE. — Est haec Christi iterum ad passionem ultima et quasi cygnea oratio, ideoque plena dulcedinis, amoris et ardoris, qua docet nos primo, instante tribulatione, ad orationem confugere et a Deo robur petere ad illam superandam; secundo, patres tam corporales quam spirituales, dum abeunt vel moriuntur, debere suos filios Deo per orationem commendare; tertio, concionatores oportere studere orationi, ut per eam impetretur tum vim dicendi movendique animos auditorum, tum auditoribus gratiam, ut audita capiant, ament et opere exequantur, « ne inanis verborum locum habeat, » ait Cyrillus, lib. XI, cap. XIV.

SUBLEVATIS OCVLIS, — ut simili gestu nos in oratione mentem a terra in caelum ad Deum sus tollere doceret. Ita Chrysostomus.

Singula verba habent emphasim. « Pater: » orat Christus ut homo, sed homo Deus, sive Deo hypostaticè unitus. Quare Deum vocat Patrem, quia ipse genuit Filium, qua Deus est, ipsique hominem assumptum hypostaticè univit. Patris nomen fiducia et amoris est illicium: quid enim neget pater filio? Idem majestatis et potentiae est indicium; nam, ut ait Cyrillus, lib. I *Thesauri*, cap. vi, in Deo majus est esse patrem, quam dominum, quia ut Pater genuit Filium sibi *ipsonam*, ut dominus creavit creaturas, quae in infinitum minores sunt Filio.

VENIT (Graece *ἐβόηεν*, id est venit in praeterito) HORA, — id est tempus opportunum, scilicet pene ultima hora libertatis et vitae meae; jam instat mihi captivitas, passio, crux et mors, quando ego maxime ego tua, o Pater, gratia et auxilio: tunc enim maxime occultabitur mea divinitas, quando ut seditiosus et affectator regni Judaici eum latronibus infami cruci suffigat; quare oro ut hanc infamiam abstergas, deitatem meam oc-

tendas meque clarifices. Audi nunc S. Augustinum: « Ostendit omne tempus, et quid quando faceret, vel fieri sineret, ab illo esse dispositum, qui temporì subditus non est. Venit hora, non fato urgente, sed Deo ordinante: absit ut sidera mori cogeret siderum conditorem. »

CLARIFICA FILIUM TUUM. — Syrus et Arabicus, *glorifica*. Quereres, quam gloriam et glorificationem hic petat Christus? Primo, nonnulli accipiunt passionem, crucem et mortem; haec enim fuit ingens Christi gloria, qua per eam homines Deo reconciliavit, peccatum abolevit, diabolum vincit, mortem destruxit, vitam et gloriam nobis procuravit. Ita Origenes, hom. 6 in *Exod.*; S. Ambrosius, lib. IV *Hexam.*, cap. II; et S. Hilarius, lib. III *De Trinit.*, quem audi: « Conspiciendus erat, flagellandus, crucifigendus; sed clarificat Pater, deficiente sole, tremente terra, proclamante centurione. » Crux ergo in se ingloria Christo, in fructu eidem fuit gloriosa. Vide Origenem.

Secundo, S. Augustinus, *tract.* 104, et Ribera censent gloriam hanc Christi esse resurrectionem, ascensionem in caelum, sessionem ad dexteram Dei et missionem Spiritus Sancti, *g. d.* Ego pro gloria tua, et pro salute hominum, quos ab aeterno elegisti, ignominiosè morti me offero, tu me clarifica, ut in passione verus filius tuus appaream, et postea resurgam et ascendam in caelum; ut ita verus Deus ab hominibus credat, propter quos mori, ac divinitas et potentia et bonitas tua cognoscantur, et ab omnibus adoreris. Audi S. Augustinum: « Si passione clarificatus dicitur, quanto magis resurrectione t ait ergo: Clarifica, *g. d.* Venit hora seminandae humilitatis fructum non differas claritatis. »

Tertio, magis precise et genuine, gloria haec fuit manifestatio Christi, ut mundus agnosceret eum esse Christum Dei Filium, ac in eum credens justificaretur et salvaretur. Hic enim erat finis et scopus incarnationis et totius oeconomiae Christi, sicut explicat Christus, vers. 2 et seq., ubi hanc gloriam vocat sui Deique manifestatio-

nem. Sensus ergo est, *g. d.* Ecce tu, o Pater! me Filium tuum misisti in carnem et mundum, ut mea passione et morte eum perditum redimam et salvem; instant mihi passio et mors in cruce infamis, ob quam multi patientur in me scandalum et a salute per me parta excident: rogo te, o Pater! ut me mundo notifices et glorifices, ne homines me ut vilem, sceleratum et infamem, ob mortem crucis contemnant, sed Filium tuum Deumque verum agnoscant, itaque gratiam, justitiam et salutem consequantur. Petit ergo Christus patefieri mundo consilium Dei de ipso incarnando, crucifigendo et morituro pro hominum salute, ut scilicet tantum Dei opus sum finem et scopum, qui est salus hominum, assequatur. Ait igitur: « Clarifica, » id est glorifica, me crucifixum et morientem, per miracula, scilicet terrae motum, eclipsim solis, scissionem veli in templo, scissionem petrarum, apertionem sepulcorum, item per celarem resurrectionem et gloriam corporis: ad haec per ascensionem in caelum, missionem Spiritus Sancti et omnium gentium conversionem ad fidem meam, ut ex iis omnes gentes credant me esse Deum et Messiam salvatorem mundi, ac per hanc fidem sanctificentur et beentur.

Hinc patet omnes hasce tres expositiones eodem recidere et in idem terminari. Et hoc proprie significat gloria, quae non est aliud quam nominis claritas. Unde Quintilianus: « Consentiens laus honorum, ait, gloria appellatur. » Et Cicerone, *pro Marcello*: « Gloria est illustris ac pervagata multorum et magnorum, vel in suos cives, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritum. » Idem, lib. II *Offic.*: « Perfecta gloria, ait, constat ex tribus his, si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quadam honore dignos putat. » Unde Isidorus, lib. X *Etym.*, litt. G: « Gloriosus, inquit, a frequentia claritatis dicitur, pro c. g. littera commutata. Gloriosus a laurea dicitur, quae datur victoribus. » Ita S. Cyrillus hanc Christi gloriam explicat lib. XI, xv; Cyprianus, lib. *De Duplici martyrio*; Hilarius, lib. III *De Trinit.*; Basilus, lib. IV *Contra Eunom.*, sub finem, et alii. Addit Euthymius, *g. d.* Clarifica, id est notifica mundo me ex mero et summo amore libere pro eis mortem crucis subisse; hoc enim cogit omnes gentes me colere et redamare. Hinc patet hanc clarificationem proprie esse humanitatis Christi, ut scilicet illa cognoscatur esse unita Deo; consequenter tamen esse quoque divinitatis Christi, quia haec sequitur ex illa. Ex hoc enim, quod notum fuit mundo, humanitatem Christi unitam fuisse Deo, notum quoque factum est, Deum ex immensa misericordiae demissione se ad carnem et crucem pro nobis subeundam ex summo nostri amore.

Obiiciebat Arius: Filius petit clarificari a Patre, ergo Pater major et clarior est Filio. Retorquet hoc in ipsimum S. Basilus; nam subdit Chris-

tus: « Ut et Filius clarificet te. » Tam ergo Filius clarificat Patrem quam Pater Filium.

Moraliter docet Christus hic, quod Deus ignominiam suo nomine susceptam verat in gloriam, eoque majorem, quo major fuit ignominia, adeoque veram viam ad gloriam esse ignominiam, crucem et mortem, juxta illud *Philip. II*: « Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, etc., propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omnes genua flectatur caelestium, terrestrium et inferorum. »

Sic S. Petrus et Paulus Romae a Nerone ludibrio habiti, et quasi superstitionis hostesque imperii, cruce et gladio plexi, pervenerunt ad summam gloriam, ut jam non tantum Romae, sed et toti Romano Imperio dominentur, ac S. Petrus Trajanum, S. Paulus Antonium Imperatorem sua columna triumphali dejiciens, ejus locum occupavit.

Viderunt id per umbram Gentiles. Unde Agestilaus, rex Sparta, rogatus « qua ratione perpetuam sibi gloriam parare possit? » Respondit: « Si mortem contempseris. Nihil enim praecari gereri potest ab eo, cujus animum metus mortis occupavit. » Ita Plutarchus in *Lacoen*. Sic Alexander, Julius Caesar, Scipio, Marcellus, Annibal, etc., gloriam bellicam sibi paraverunt mortem contempti; unde de iis sic canit Horatius, lib. I *Carm.*, ode 12:

Crescit occulto velut arbor aëvo
Fama honorum, ait, gloria appellatur. Et Cicerone, *pro Marcello*: « Gloria est illustris ac pervagata multorum et magnorum, vel in suos cives, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritum. » Idem, lib. II *Offic.*: « Perfecta gloria, ait, constat ex tribus his, si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quadam honore dignos putat. » Unde Isidorus, lib. X *Etym.*, litt. G: « Gloriosus, inquit, a frequentia claritatis dicitur, pro c. g. littera commutata. Gloriosus a laurea dicitur, quae datur victoribus. » Ita S. Cyrillus hanc Christi gloriam explicat lib. XI, xv; Cyprianus, lib. *De Duplici martyrio*; Hilarius, lib. III *De Trinit.*; Basilus, lib. IV *Contra Eunom.*, sub finem, et alii. Addit Euthymius, *g. d.* Clarifica, id est notifica mundo me ex mero et summo amore libere pro eis mortem crucis subisse; hoc enim cogit omnes gentes me colere et redamare. Hinc patet hanc clarificationem proprie esse humanitatis Christi, ut scilicet illa cognoscatur esse unita Deo; consequenter tamen esse quoque divinitatis Christi, quia haec sequitur ex illa. Ex hoc enim, quod notum fuit mundo, humanitatem Christi unitam fuisse Deo, notum quoque factum est, Deum ex immensa misericordiae demissione se ad carnem et crucem pro nobis subeundam ex summo nostri amore.

Hinc Hispani etiamnum hoc habent axioma: « Duces belli, qui gloriae sit avidus, debere mortem contemnere, ut gloriam eam vite prodigalitate. » Idipsum magis dicant viri Apostolici:

Ardua pro praecipis gloria vadit iter.

Quid enim est gloria terrena ad caelestem, humana ad divinam, temporalis ad aeternam? Hinc Paulus, II *Corinth.* IV: « Non sum, inquit, condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. » Unde eandem mox vocat « aeternum gloriae pondus, » quia virtutis heroes glorificabit S. Trinitas, omnes angelorum myriades, omnia bestiarum Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum agmina in omnem aeternitatem.

UT FILIUS TUUS CLARIFICET TE. — *g. d.* Oro, o Pater, ut clarifices, id est notum et clarum toti mundo me officias, ostendendo me non esse merum hominem, sed hominem Deum, ac Filium tuum a te missum in carnem ad salutem hominum: hoc autem oro, non propter me, quasi ego hujus claritatis et gloriae sim avidus, sed ut claritas et gloria ad te redeant, velut ad fontem et auctorem omnis gloriae meae, ut scilicet ego manifestatus et clarificatus a te, majori pondere

vicissim clarificem, id est notum et clarum efficiam te toti mundo. Fecit hoc Christus, primo, quia dum clarificatur Filius, clarificatur et Pater, ait Cyrillus. Sic et S. Hilarius, lib. III *De Trinit.*: Ostendit, ait, eandem in utroque divinitatis virtutem; claritas enim Filii est claritas Patris. Secundo, quia dum innouit mundo magnum hoc pietatis sacramentum, scilicet Verbi incarnationi, et per illum hominum salus et redemptio, omnes illud audientes et credentes laudarunt immensam Dei Patris misericordiam, sapientiam et omnipotentiam, quam in hoc suo opere ostendit. Tertio et maximo, clarificavit Christus Patrem viva voce doctrinam et probationis suae. Prædicavit enim Christus mysterium SS. Trinitatis, ac passim hic apud Joannem Patrem suum dilaudat, dicens se ab eo missum, et illi omnia sua accepta referre. Audi S. Augustinum: « Quomodo Filius Patrem clarificavit? Erat in Judea tantummodo notus Deus; factum est vero per Evangelium Christi, ut Pater innotesceret Gentibus, ait ergo: Clarifica, etc., q. d. Resuscita me, ut innotescas toti orbi per me. »

Nota 2. « Filius tuus; » nam, ut ait S. Hilarius, lib. III *De Trinit.*: « Multi sunt filii, sed ipse proprius et verus, origine, non adoptione; veritate, non nuncupatione; nativitate, non creatione. »

2. SICUT DEDISTI EI POTESTATEM OMNIS CARNIS. — Id est omnis hominis. 2. « sicut » primo, similitudinem; secundo, causam, ait Euthymius et Ribera; tertio, proportionem et equalitatem, ait Toletus, significat, q. d. Quia dedisti mihi, o Pater, potestatem in omnes homines, da pariter et claritatem ad potestatem hanc necessariam illique proportionatam, scilicet parem et æqualem; ut, sicut potestas mea est amplissima, utpote in omnes homines, sic et claritas mea sit amplissima et per omnes gentes spargatur. Sic dicit vice-regi: Quia dedisti mihi potestatem vicariam, o rex, da quoque ministros et sumptus ad potestatem et dignitatem hanc sustinendam necesarios. Potestas autem Christi est auctoritas, jus et imperium Christi, non tantum qua Deus, sed etiam qua homo est, in omnes homines. Pater enim omnes homines Christo homini, quasi suo principi et salvatori subiecit omnesque curæ et gubernationi Christi commisit, ut quantum in se est, omnes salvare satagat. Posuit igitur in manu Christi salutem omnium hominum. 2. ergo « omnis carnis, » id est omnis hominis, ostendit non ad solos Judeos, sed ad totum orbem terrarum prædicationem Evangelii extendendam, ait Chrysostomus.

UT OMNE QUOD DEDISTI EI, DEI EIS VITAM ÆTERNAM. — Est hebraismus. « Omne » enim significat omnem hominem; sed dicit « omne, » ut magis universalitatem exaggeret. Rursum mutat numerum singularem in pluralem, dicens eis, ut indicet in hac universitate non esse unum, vel paucos, sed plurimos. Adde, 2. eis, per pleonasmum

Hebraeis usitatum redundat. Sensus est, q. d. Clarifica et notifica me mundo, ut officio et potestate mea mihi a te tradita rite perfungar, scilicet ut omnes homines, quantum in me est, deducam ad vitam æternam; hæc enim claritas, que est fides in me, necessaria est ut salutem consequantur. Dices, Christus non dat omnibus hominibus vitam æternam, quia pauci salvantur et plures damnantur. Respondit Chrysostomus et Toletus, Christum, quantum est ex parte sua, dare omnibus vitam æternam, quia omnibus dat sua merita, suam doctrinam, sua Sacramenta, suam gratiam cæteraque salutis media, quibus si recte utantur, perveniunt ad vitam æternam: quia vero plures iis uti nolunt, hinc plures sua culpa et ignavia damnantur, quam salvantur. Adde Jansenius Christum proprie loqui de solis prædicationis et electis; hos enim proprie Pater dedit Filio, ut patebit vers. 16. Christus ergo electis dat vitam æternam efficaciter, reprobus vero sufficienter duntaxat, quia his dat sufficientem gratiam, illis vero efficacem: unde hi salvari possunt, sed illi soli actu salvantur.

3. HÆC EST AUTEM VITA ÆTERNA, UT COGNOSCAT TE, SOLEM DEUM VERUM, ET QUEM MISISTI JESUM CHRISTUM. — Coheret hæc gnome apte cum præcedente, dat enim causam Christus cur petat clarificari; quia scilicet hæc claritas est cognitio Dei et Christi, que unica est via ad vitam æternam. Hic ergo est totus Christi discursus: Clarifica me Filium tuum, o Pater, ut Filius clarificet te, ut per hanc clarificationem et manifestationem, qua fideles agnoscent te esse verum Deum meque esse verum Filium, mundi redemptorem, consequantur vitam æternam; nam vita æterna in hoc consistit, ut cognoscat te verum Deum, et Jesum Christum, quem misisti, ut credentes in eum salventur; nemo enim nisi per fidem, qua credit in Christum, salvari potest.

HÆC EST AUTEM VITA ÆTERNA. — Primo, S. Thomas, I part., Quæst. XII, art. 4 et 6; et I II, Quæst. III, art. 4, et lib. III *Contra Gentes*, cap. LXI et alibi, hæc verba accipit in sensu formali, indeque probat essentiali beatitudinis sitam esse in actu intellectus, non voluntatis, puta in visione Dei. Sic ergo exponit, q. d. Clarifica me, ut per hanc clarificationem fideles in me consequantur vitam æternam, que consistit in cognitione, id est visione Dei, id est Patris et Filii.

Secundo, Cajetanus, Titelmannus et Jansenius censent cognitionem hoc loco accipi, ut communis est cognitioni viæ et patris; atque ideo non dictum esse, ut videant te, quod Beatorum est, sed « ut cognoscat te, » quod etiam convenit viatoribus; q. d. Ego daturus sum illis vitam æternam; vita autem æterna hic inchoatur per fidem, et postea consummabitur in visione: quare sine fide asserui eam homines non possunt, ideo peto ut me clarifices.

Tertio, et genuine, hæc verba ad litteram exponenda sunt in sensu non formali, sed causali, q. d. « Hæc est vita æterna, » id est hæc est causa vite æternæ, vel hæc est via ad vitam æternam; nimirum ut per fidem cognoscat homines, et credant te esse solum verum Deum et Jesum Christum a te missum ad eorum salutem. Fides enim in Deum et Christum est recta via duccens nos ad vitam æternam, juxta illud Joan. ut: « Ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. » Et cap. vi: « Qui credit in me, habet vitam æternam. » Est metonymia, quia ponitur effectus pro causa, scilicet vita æterna pro fide. Similis est Joan. vi: « Ego sum resurrectio et vita, » id est ego sum causa, vel auctor et effector resurrectionis et vite. Et cap. xii: « Scio, quia mandatum ejus vita æterna est, » id est causa vite æternæ. Et I Joan. v: « Hæc est victoria, que vincit mundum, fides nostra, v. q. d. Fides est causa victorie nostræ. Ita Cyrillus, lib. XI, cap. xvi: Radicem, inquit, atque originem æternæ vite fidem et veræ pietatis virtutem esse affirmat. » Fides enim est quasi inchoatio visionis beatificæ, in qua vita æterna et beatitudo consistit: fides enim parit spem, spes charitatem, charitas bona opera, quibus meremur vitam æternam.

Denique audi S. Augustinum tres hosce sensus copulenter et connectentem: « Si cognitio Dei est vita æterna, tanto magis in vita æterna, quanto magis in hac cognitione proficimus; erit autem hæc perfecta, quando nulla mors erit: summa felicitate clarificatio, quia summa gloria; definitur autem gloria: Frequens de aliquo fama cum laude: quod si homo laudatur, cum famæ creditur; quomodo Deus laudabitur, cum videbitur? Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te. »

UT COGNOSCAT TE, SOLEM DEUM VERUM. — Ergo solus Pater est verus Deus, ergo Filius non est verus Deus, inferunt Ariani. Hic est eorum Achilles. Respondent primo, S. Augustinus, tract. 103, Beda, S. Thomas et alii hic, copulam et jungere Jesum Christum cum Deo Patre sub una deitate, q. d. « Ut cognoscat te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum; » supple, et replete esse pariter solum Deum verum. Ratione id probat S. Hilarius, lib. IX *De Trinit.*, nam alioqui hæc propositio esset hiuila, pendens et imperfecta: nem si de Patre credendum est eum solum verum Deum, de Jesu christo nihil diceretur credendum, nisi intelligamus illum etiam esse Deum verum, æque ac est Pater. Sic ergo ordinanda est sententia: « Ut cognoscat te, et quem misisti Jesum Christum, » esse « solum verum Deum, » scilicet tam Filium quam Patrem esse Deum verum. Unde Patres ex hoc loco probant Christi divinitatem, ut S. Cyprianus, lib. I *Contra Judæos*; S. Ambrosius, lib. V *De Fide*, cap. II; S. Hilarius, lib. IX *De Trinit.*, in medio; S. Basilus, lib. IV *Contra Eunom.*, in fine; Chrysostomus, Cyrillus et Theophylactus et alii.

Secundo, plenius respondent S. Chrysostomus, Cyrillus, Leontius, Toletus, Ribera et alii, vocem exclusivam « solum » hic non excludere Filium et Spiritum Sanctum; sed tantum idola et falsos deos, qui aliam habent naturam et deitatem a vera deitate, que una est in S. Trinitate, ideoque eadem numero in Patre, Filio et Spiritu Sancto. Pro quo nota 2. « solum » hic non esse subjectionem, sed prædicationem; non enim sensus est, q. d. Ut cognoscat te, o Pater, qui scætes es Deus verus; sed q. d. Ut cognoscat te, qui es ille Deus, qui solus verus est Deus: qualis quoque est Filius et Spiritus Sanctus; etiam hoc significatur in Græco: *ὁ θεὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ ὢν ὁ μόνος ὁ ἀληθινὸς θεὸς*, id est ut cognoscat te, qui es solus verus Deus; et Syrus, ut cognoscat te esse Deum veritatis solum; et Arabicus, ut cognoscat te esse Deum verum solum. Idem innuit comma, quod Romani et Complutenses ponunt post 2. ut cognoscat te. Nam Filium etiam esse Deum statim insinuat, cum asserit in ejus æque ac Patris cognitione consistere vitam æternam. Vita enim æterna necessario consistit in summo bono et vero Deo, ut nota S. Ambrosius, lib. V *De Fide*, cap. II. Christus ergo modestè causa expresso non vocat se Deum, sed missum a Patre, hoc est Messiam et redemptorem mundi. Talis enim erat qui incarnatus et homo factus.

Hinc collige, ad salutem et vitam æternam requirit cognitionem, id est fidem, tum incarnationis Iesu Christi, tum Trinitatis; nam Pater non potest plene cognosci sine Filio et Spiritu Sancto; paternitas enim in Patre requirit spirationem Spiritus Sancti.

ET QUEM MISISTI JESUM CHRISTUM. — Nomen enim Messie, sive Christi, est missus, sive mittendus, ut supra dixi. Dices: Omittitur hic Spiritus Sanctus, ergo ille non est Deus; utpote in cuius cognitione et visione non consistat beatitudo nostra. Respondi jam. « solum » excludere duntaxat deos Gentium, qui aliam habent naturam a Deo vero, non autem Spiritum Sanctum, qui habet eandem.

Sed cur hic nominatur Filius duntaxat, non Spiritus Sanctus? Respondet primo, Euthymius: « Quia nondum tempus erat, ut de eo doceret; primum enim oportebat Filii cognitionem mentibus discipulorum insinuari, deinde etiam illis ea revelari que sunt Spiritus Sancti. » Sed obstat quod jam Christus discipulis promiserat Spiritum Sanctum multaque de eo dixerat.

Secundo, Ribera id censet fieri propter auctoritatem originis; quare sicut Filius omnia tribuere solet Patri, quia ab eo procedit, ita nunc cognitioni Patris et Filii tribuitur vita æterna; et licet subintelligatur etiam Spiritus Sanctus, non tamen nominatur, quia Pater et Filius sunt principium ejus, ipse vero nullius persone divinæ principium est, sed a Patre et Filio habet quicquid habet, quomodo explicui cap. xv, in illis verbis: « Qui a Patre procedit. »

Tertio, planius dicas Christum hic non meminisse Spiritus Sancti, quia totus erat in incalculanda fide sui ipsius, ut scilicet ipse crederetur esse verus Deus Deique Filius et homo. Hoc enim tunc maxime erat inculcandum, tum quia novum et difficile erat creditum, tum quia hoc basis reliquorum credendorum, tum quia hoc credito credebatur et Spiritus Sanctus: hunc enim a se procedere et a se mittendum jam dixerat Christus. Intellegitur ergo hic Spiritus Sanctus, quia, ut ait S. Augustinus, ipse est Spiritus Patris et Filii, tanquam charitas consubstantialis amborum.

4. ECO TE CLARIFICAVI ^{ἐπέδειξάμην} SUPER TERRAM: OPUS CONSUMMATUM (Syrus *absolvi*) QUOD DEDISTI MIHI ET FACIAM, — *q. d.* Opus prædicationis et redemptionis, ad quod me quasi legatum tuum misisti in mundum, jam jam post lauce horis passionis et mortis mee consummabo, finiam et absolvam prædicationem Evangelii per omnes Gentes ex decreto tuo commissurus Apostollis. Audi S. Augustinum: Clarificavi te his, quos dedisti mihi, cognitum te faciens. Clarificatur Deus, cum annuntiatu hominibus innoscit et per fidem credentibus prædicatur. Nam, ut ait S. Chrysostomus, in celo jam glorificatus fuerat et ab angelis adoratus; de ea ergo gloria loquitur, que ad culturam hominum pertinet.

B. Et (id est *ideo*, quia scilicet jam opus legationis mee consummavi, ac me amore tui humiliavi et abjeci ite usque ad mortem crucis) NUNC CLARIFICA ME TU, PATER, APUD TEMETIPSUM, CLARITATE, QUAM HABUI, PRIUSQUAM MUNDUS ESSET, APUD TE. — S. Augustinus, et ex eo S. Thomas, accipit claritatem quam Christus ut homo habuit ab æterno, non actu, sed in decreto et prædicatione Dei. Petit, inquit, ut, quam habuit claritatem in prædestinatione, habeat perfectione et redditione, scilicet in dextera Patris; videbat enim glorificationis prædestinata tempus advenisse. Sic et Suarez: Clarifica, inquit, me gloria resurrectionis, ad quam ante mundum me prædestinasti.

Simplicitatis alii accipiunt de claritate, id est gloria divinitatis, quam Christus ab æterno habuit apud Patrem ut Filium, sedendo ad dexteram ipsius, hoc est, ipsi in dignitate et gloria par et æqualis, utpote Deus verus de Deo vero. Sensus ergo est, *q. d.* Clarifica, id est glorifica me, Pater, claritate et gloria illa quam habui apud te ab æterno; hoc est fac, o Pater, ut mortuus mox resurgam et ascendam in celum sedeamque ad dexteram tuam quasi Filius tuus, itaque glorifier et ab hominibus agnoscar non tantum esse homo, sed et Deus; quod scilicet ob divinam naturam humanitati conjunctam, humanitas mea gloriosissime evecta sit ad dexteram tuam, ex ipse divina natura humanitati mee, ubi con-

æterno, communicarit. Petit ergo divinitatem in humanitate sua latentem agnosci, itaque utramque clarificari et glorificari. «Clarifica» igitur me tu, Pater, «apud temetipsum», scilicet assumendo me ad te, ut ad dexteram tuam sedeam, inquit Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius, S. Thomas; «claritate quam habui apud te», *q. d.* Colloca me ad dexteram tuam, ut omnes intelligent me habere eam claritatem, quam revera ab æterno habui apud te, scilicet me esse Filium tuum naturalem æqualem tibi. Ita Cyrillus et Hilarius, lib. III De Trinit.; ita quoque S. Augustinus, Leonius, Toletus, Ribera, Jansenius, Maldonatus et alii hic.

Triplex ergo hic claritas Christi significatur et involvitur. Prima est, claritas increata et infinita, puta gloria divinitatis et filiationis divina, quod scilicet ipse vere sit Deus Deique Filius; hanc enim gloriam habuit apud Patrem ante mundi creationem. Secunda est claritas creata et finita, puta gloria humanitatis, quam ipsa nacta est in resurrectione ejusque dotibus gloriosis, ac mox in ascensu ad celum et sessionem ad dexteram Dei: Christus enim non tantum qua Deus, sed et qua homo, post ascensum in celum sedet ad dexteram Dei, ut fuse explicui, *Coloss. III, 1.* Hæc autem secunda claritas Christi ostendit primam; ex eo enim quod Christus, qua homo, ascendens ad celum sedet ad dexteram Dei, innotuit Christum esse Deum Deique Filium, ac ut talem sedere ad dexteram Dei, id est illi divinitate, gloria et adoratione esse parem et æqualem. Sensus ergo est, *q. d.* Fac, o Pater, ut claritatem, id est gloriam quam habui, qua Deus, ante mundum, nunc habeam et participem ut homo, id est fac ut ego, qui ab æterno, qua Deus, sed ad dexteram tuam, nunc ad eandem sedeam ut homo. Hoc enim significat «apud temetipsum», scilicet in tempore, post ascensum in celum. Tertia claritas est, qua utraque claritas jam dicta manifestata est Apostolis cæterisque fidelibus. Nam cum hi viderunt Christum gloriose in celum scandere, angelos illi applaudere, ac Christum e celo mittere Spiritum Sanctum cum operatione tot signorum et miraculorum, quibus ipsi ad Christum converterant, iam orbem; ex his omnibus, inquam, cognoverunt ipsi Christum non fuisse merum hominem, sed et Deum Deique Filium, ac ut talem sedere ad dexteram Dei in summa maiestate et gloria, idque per omnes gentes prædicarent.

Petit ergo Christus primam, suam claritatem et gloriam patetere per secundam, scilicet per ascensum humanitatis in celum; et secundam per tertiam, scilicet, ut secunda manifestetur Apostolis cæterisque fidelibus. Summa postulat Christus, ut divinitas velut margarita abscondita in luto et testa humanitatis et passionis sue, illa per mortem diffracta emicet, et radios sue glorie ubique diffundat: sicut sol nube velatus, dum

illam suo fulgore diffringit et dissipat radiosque suos coruscose quaquaversum spargit; tumque Christi claritas, id est gloria ejus, toto orbe splendescit. Hoc autem factum est in Christi resurrectione, ascensu in celum, missione Spiritus Sancti, conversione Gentium. Hinc S. Chrysostomus per «claritatem» accipit passionem.

Audi S. Chrysostomum alloquentem: «Quid dicit? Ad crucem cum latronibus ac prædonibus ducendus maledictorumque necem subiturus, deinde et conspuendus, et virgis percutiendus es atque alapis, et ista vocas gloriam? Uti que, inquit; nam pro dilectis ista patiar, etc.; si gloria illi non in patris throno, sed in contumelia reputata est, nullo magis mihi istud pro gloria ducendum est.» Et paulo ante: «Et Christus, ait, tanti non duxit esse in gloria, quanti quod mei gratia crucem subiret; quid, quæso, illius nomine ferre non debeo?»

Nota: «apud temetipsum» et «apud te.» Primo, idem est quod a te; deitatem enim suam omnemque gloriam accipit Filius a Patre. Secundo, idem est quod coram te; nam, licet nullus esset angelus vel hæc Christum glorificans, ipse tamen coram Patre habet infinitam laudem et gloriam; hac enim Pater laudat et glorificat Filium, ac vicissim Filius Patrem. Idem dico de Spiritu Sancto. Hoc est, quod ad finem singulorum Psalmorum canimus: «Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto: Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in sæcula seculorum. Amen.» *q. d.* Opto Deo Patri, et Filio, et Spiritui Sancto gloriam immensam et divinam, qualem habuit a principio, id est ab æterno, et nunc habet et habebit in perpetuum, que est gloria, qua una persona divina cæteras sibi socias immensa laude glorificat et vicissim eadem ab illis glorificatur. Pater enim immenso glorificat Filium et Spiritum Sanctum, et hi vicissim tam Patrem, quam se invicem immenso glorificant. Tertio, «apud temetipsum» proprie idem est quod «apud te»: scilicet qua Deus sedens in throno divinitatis ad dexteram tuam, quasi tibi *æquale*, par et æqualis, juxta illud cap. I, vers. 4: «Et Verbum erat apud Deum,» vide tibi dicta; qua homo vero supra omnes angelos et creaturas elevatus, proxime assidens Deo.

Perperam ergo nonnulli hæretici, teste S. Augustino, *tract. 103*, hanc clarificationem sic factam opinantur; ut humanitas in celo conversa sit in divinitatem; hoc enim est impossibile, et sic non glorificaretur humanitas Christi, qua passa est, utpote que amplius non est, cum sit conversa in divinitatem, sed sola divinitas. Participavit ergo humanitas gloriam divinitatis præ omnibus beatis angelis et hominibus, utpote sibi hypostatice unite, perinde ac aer participat lumen solis, et Beati participant gloriam Dei. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Hilarius, Ambrosius et Athanasius scribentes contra Ariano

Nec mireris id nonnullos sensisse de Christo; nam idem senserunt de Beatis omnibus, scilicet illos in celo revera transformandos in Deum, ex eo quod ait Apostolus I *Corinth. xv, 28*: «Ut sit Deus omnia in omnibus.» Fuit hic error contemplativorum, sed fanaticorum: ut ibi dixi.

6. MANIFESTAVI NOMEN TUUM AGNIBUS, QUOS DEDISTI MIHI DE MUNDO. — Explicat «ego te clarificavi, omni consummavi,» per «manifestavi nomen tuum hominibus.» Hoc enim erat opus illi a Patre commissum: ita Chrysostomus. «Nomen tuum,» non quo Deus, sed quo Pater es et vocaris, quodque me Filium generaris tibi consubstantiali, ait Cyrillus. Audi Interlinearem: «Nomen tuum, non quo diceris Deus, quod grati nomen Judæis, sed quo diceris Pater meus, quod sine Filio non noscitur.» Et S. Augustinus: «Nam quod Deus dicitur, nec Gentibus incognitum: in hoc quod fecit mundum, notus in omnibus Deus; in hoc quo non cum diis falsis colendus, notus in Judæa Deus; in hoc quod Pater Christi, nunc per Christum manifestatus.» Et Chrysostomus: «Se Filium Dei Patris manifestaverat jam et verbis et rebus.»

Quos dedisti mihi de mundo. — Quos scilicet «dedisti mihi» per vocationem et gratiam, non tantum sufficientem, sed et efficacem; sive, quos «dedisti mihi» perfecte et complete, nimirum tam quantum est ex parte tua, vocando eos per gratiam prevenientem, libero eorum arbitrio congruentem, que actu persuaderet eis tui fidem, amorem et sequelam; quam, quantum est ex parte ipsorum, qui a te sic vocati, per gratiam tuam sponte sua vocationi tue obsecuti sunt tibi que obediunt, ut se mihi et mee fidei darent, itaque se separarent de mundo, id est de numero infidelium et peccatorum, mundi cupedas et vanitates captantium. Hinc S. Cecilia dicebat «se nullam velle habere amicitiam cum mundo.»

Loquitur proprie de Apostolis cæterisque suis discipulis; atque hac phrasi significat primo, suum dominium et potestatem, quam ut homo habebat, in discipulis cæterisque homines a divinitate manare et derivari; secundo, Deum Patrem gratia sua eos prevenisse, ac movisse ad Christi fidem et sequelam; tertio, Patrem eos separasse a mundo, ac tradidisse Christo, ut per eum salvarentur; quarto, se habere «voluntatem humanam cum Patri voluntate conformem illicque per omnia subditam; quinto, Deum Patrem elegerisse eos quos volebat Christo tradere in Apostolos et discipulos, illosque Christo proposuisse ac Christum Patri obsequentem eos acceptasse.

TU ERANT, ET MIHI EOI DEDISTI: ET SERMONEM TUUM SERVAVERUNT. — Christus valedicturus Apostolis, eis benedicit et omnia bona a Deo apprehendit. Hic ergo per orationem eos Deo commendat incipit, ac rationem addit, dicens: «Tu sunt,» etc., quia nimirum ab æterno eos amasti, elegisti tibi que accevisi, ut e numero mundano-

rum per gratiam tuam separarentur et salvarentur, scilicet, adduxisti eos ad me, ut in me crederent meumque sermonem, itaque gloriam eternam, et legem servarent, itaque gloriam eternam, ad quam eos elegisti, consequerentur; nam, ut dixit cap. vi: « Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, tulerit eum. » Qui ergo tui sunt, hoc est, a te dilecti et electi, cura, consero, protego eos ut tuos: hoc oro, quia sicut tui sunt, sic mei quoque sunt; tu enim « mihi eos dedisti: » tuos igitur regere ac meos amare, gubernare et rectis vis dirigere in vitam eternam.

7. NUNC COGNOVERUNT, QUIA OMNIA QUAE DEDISTI MIHI, ABS TE SUNT, — scilicet quod omnia mea dediti facta, non a me, sed a te primitus sint profecta, ideoque meam doctrinam et legem mihi a te esse datam et dictatam (1).

8. QUIA VERBA, QUAE DEDISTI MIHI, DEDI EIS: ET Ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi (a te processit et genitus sum quasi filius, ut dixi cap. xvi, vers. 30), et crederent quia tu me misisti. — *g. d.* Cura eos, quia ego eos curavi et docui, ipsique me et meam doctrinam alio acceptarunt ac crediderunt me esse tuum Filium a te missum in mundum ad ejus salutem, scilicet me esse Messiam, sive Christum salvatorem mundi.

9. EGO PRO EIS ROGO (ut eos conserves, et crescere facias in tui meique cognitione et amore): NON PRO MUNDO ROGO, SED PRO HIS QUOS DEDISTI MIHI, QUIA TUI SUNT. — Ilic haeretici dicit Praedestinationis tempore S. Augustinus (abuterent scriptis S. Augustini De Praedestinatione et gratia), docuerunt Christum pro solis praedestinationis orasse, natum et passum esse: quare praedestinati nil obesse, quaecumque committant scelera, ac reprobus nil prodesse bona opera quaecumque faciant. Haec haeresis huius saeculi renovata est a Joanne Hus et Martino Luthero. Ita Prateolus, ex Sigeberto, in *Catal. haeret.*

Verum S. Scriptura docet Christum natum et passum esse pro omnibus hominibus, etiam reprobis, ut notius ob sua scelera reprobatis vel reprobandis, ut patet *Luc. xxiii, 34; II ad Cor. v, 14 et 15; Joan. 1, 9; I Timoth. II, 4*, ubi dicitur: « Qui (Deus) vult omnes salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, » scilicet per Christum: quia Christus, quantum est ex parte sua, providet omnibus hominibus de mediis necessariis ad salutem: instituit enim Sacramenta pro omnibus, Apostolos misit ad omnes gentes, doctrinam et gratiam suam offert omnibus. Sufficiens ergo ex parte sua egit, ut omnes salvarentur. Particulariter tamen hic orat pro suis fidelibus, oratione efficaci, ut Deus eos in fide et gratia data custodiat. Ita S. Augustinus, qui et

(1) Videtur idem per idem dicere; sed sensus est: omnia quae docui. Pro eo autem quod dicitur quae docui, modeste ad honorem Patrie ait, quae mihi dedisti docenda.

alibi ait: « Non pro mundo rogo, » hoc est, inquit, pro his qui in finem vitae permansuri sunt mundus, id est infideles et impij.

Secundo, et melius ac praecisius, Christus hic orat tantum pro suis Apostolis et discipulis (quia eis haec oratione benedicens valedicit), et secesserunt a Deo Patre in fide, gratia et concordia, in qua jam erant. Id patet ex vers. 11 et 20, ubi, post orationem factam pro Apostolis, orat pro caeteris fidelibus per eorum praedicationem credituris. Ergo pro eis hic non oravit. Porro, « pro mundo, » id est mundi amatoribus et incredulis: quia et crucifixoribus suis oravit Christus alibi, praesertim in cruce, ut sese converterent, poenitentiam agerent, itaque veniam, gratiam et salutem consequerentur, dicens: « Pater, dimitte illis, non enim sciunt quod faciunt, » *Luc. cap. xxiii, vers. 34*; eujus orationis vi, multi ex *xxiii, vers. 34*; eujus orationis vi, multi ex paulo post, praedicante S. Petro, conversi sunt, ut patet *Act. II*. Ilic tamen pro eis non oravit (nec enim omnia omnibus, neque semper et ubique postulanda sunt); sed tantum pro Apostolis, quia eis hic valedicit, et orando benedicit, ut dixi: Apostoli enim erant futuri propagatores Evangelii et principes Ecclesiae (1).

10. ET NUNC OMNIA TUA SUNT, ET TUA MEA SUNT: V ET CLARIFICATUS SUM IN EIS. — Probat quod dixit: « quia tui sunt, » et a te mihi dati; nam: mea omnia tua sunt, et tua mea sunt, « *g. d.* Abiturus tibi, o Pater, commendo meos discipulos, quasi filios, quia tui sunt, a te electi in vitam aeternam, et meae fidei commissi et dati a te; tui, inquam, sunt adhuc, licet mihi dati sint, quia omnia mea tua sunt; et licet dixerim a te mihi datos esse, semper quoque mei fuerunt, quia omnia quae tu habes, mea sunt propter essentialitatem unitatem. Ita Cyrillus et Chrysostomus.

ET CLARIFICATUS SUM IN EIS. — Quia ipsi in me credunt, me amant, colunt, adorant, deprecant, quasi Messiam et Dei Filium. Ita Cyrillus et Chrysostomus. Moraliter, dicitur hic Deum et Christum glorificari in nobis cum bene agimus, ac praesertim cum ejus fidem praedicamus, et infideles vel impios ad eum convertimus.

Aliter S. Augustinus, *tract. 107*, qui praetertam accipit pro futuro ob ejus certitudinem, *g. d.* Oro pro Apostolis, quia per ipsos glorificandus sum in orbe, cum ipsi a morte mea meam divinitatem ubique Gentium praedicabunt.

(1) A Deprecatus est quidem Christus etiam pro malis hominibus, *Luc. xxiii, 34*, etc., et infra, vers. 31, orat ut ipse etiam mundus ad veritatis cognitionem adducatur. Sed rei natura non patiebatur ut eodem sensu precaretur pro malis, quo pro suis precabatur. Verum quo sensu nunc pro suis tantum preces faciat, intelligitur et verbis quae statim h. l. addita sunt, quia tui sunt, tibi dediti. Oravit pro mundo, ut resisteret et veritatem acciperet peccatorum. Sed quae oratio orat de protectione paterna, de Spiritu, de concordia, non nisi ad credentes pertinent, quippe qui, quanti Patrem facerent, respiciant ostenderunt. Haec apposite Rosenmullerus.

11. E. JAM NON SUM IN MUNDO (id est mox non ero in villa et terra haec, quia post paucas horas occidat), ET HI IN MUNDO SUNT, ET (id est quia) EGO AD TE VENIO. — *g. d.* Ego ab illis abeo et ad te redeo: ipsi autem manent in mundo, ut meum tamen Evangelium toto orbe praedicent, ideoque diaboli, aequae ac Judaeorum et Gentium odii, persecutionibus et mille periculis exponatur: tu ergo, o Pater, eos custodit: nec enim est alius me absente, qui eos tueatur.

PATER SANCTE, SERVA EOS IN NOMINE TUO, QUOS DEDISTI MIHI: UT SINT UNUM, SICUT ET NOS. — Patri dat epithetum sancti, quia agit de sanctitate, petitque ad Pater sanctus Apostolos in sanctitate conservet et promoveat. Sic vers. 25 ait: « Pater juste, mundus te non cognovit, » *g. d.* Justus es, qui injusto et superbo mundo mysteria mea humilitatis et redemptionis abscondisti. Sic Deus Paulum in tribulatione consolans, ab eo vocatur « Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, » *II Cor. I*. Idem vero Davidem in praelio roborans et victorem faciens, sic ab eodem compellatur: « Diligam te, fortitudo mea: Dominus firmamentum meum et refugium meum. »

SERVA EOS IN NOMINE TUO, — id est tua virtute, tuo auxilio, tua omnipotentia, ut semper in me, in eoque ac tuo amore et cultu persistent. Ilic patet Apostolos post adventum Spiritus Sancti non missos Dei gratiam, nec peccasse mortaliter, quia hoc hic orat Christus, eujus oratio, utpote ardens et efficax, a Patre fuit exaudita. Ita Ribera (1).

UT SINT UNUM SICUT ET NOS, — scilicet consensu, voluntate et spiritu, sicut nos unum sumus natura et eadem essentia divinitatis, ut scilicet uno charitatis spiritu conjuncti, semper me sequantur, nec inter se discordia dividantur; sed habeant unitatem spiritus per concordiam, quam nos habemus per eandem essentiam. Ita S. Augustinus et S. Ambrosius, lib. IV *De Fide*, cap. II. Unde notat S. Cyrillus hic et S. Athanasius, *serm. 4 Contra Arianos*, ut sicut similitudinem quandam et imitationem significare, non identitatem, *g. d.* Ut imitentur nostram unitatem per consensum animorum, quam nos habemus per eandem numero essentiam et voluntatem.

Nota: S. Cyrillus et S. Hilarius, lib. VIII *De*

(1) Pro quo de istis mihi, etc. dicitur per, in plurimis ultimae notae codicibus extat et dicitur: per, quam locutionem utpote difficultiorem, plerumque eod. auctoritate mutavit, Griesbachus, Matthaeus et Hahnus in ordinem repperunt; momentaneum praenomen et referendum esse ad eorum eorum, nomen, ita ut si positum sit pro se per attractionem, ex notissima apud Graecos loquendi ratione, quae sequens relativum casum subjecti praecedentis imitatur, licet verbum quod sequitur alium casum possit. Sensus autem totius h. l. hic esset: conserva eos in professione nominis tui, in ea de te cognitione, quam a te acceptam discipulis meis tradidit.

Trinit., ut aut sint unum, referunt ad S. Synaxim, puta ad Eucharistiam, quasi optet Christus, ut Apostoli per summationem corporis sui in Eucharistia fiant unum et secum et inter se, idque vere, corporaliter et substantialiter, sicut ipse vere cum Patre unum est substantialiter. Sicut enim Pater unum Filio in eadem essentia divinitatis; sic Apostoli et fideles omnes uniantur sibi invicem in eadem substantia humanitatis et divinitatis Christi, quam sumunt in Eucharistia.

12. CUM ESSEM CUM EIS, SERVABAM EOS IN NOMINE TUO, — id est tua auctoritate, tua potestate, tua virtute, tuis auspiciis, quasi tuus ad eos legatus. Ita Cyrillus. Ipsi enim cognoscentes me a te missum, libenter et fortiter mihi adhererunt, scientes se per me adhaerere Deo ab eoque benedici et protegi: quos enim custodit Filius, hos custodit et Pater. Alii, « in nomine tuo, » hoc est, inquit, propter nomen tuum, scilicet propter te tamenque immensam bonitatem.

QUOS DEDISTI MIHI, CUSTODIVI: ET NEMO EX EIS PERIIT, NISI FILIUS PERDITIONIS, — puta Judas, ob sua scelera furti et perditionis, perditionis et gehennae destinatus. Nomen enim filius, cum jungitur genitivo poenae vel perditionis, idem est quod dignus, vel reus et destinatus: sic filius mortis vel gehennae, est reus mortis et gehennae.

Ilic patet, Christum pro Juda hic non orasse: illum enim excipit, quasi jam sua culpa perditum et alienatum, tam a se et sua familia, quam ab Apostolorum coetu et consortio. Jam enim ab ea recesserat, ut Christum Judaeis proderet, *g. d.* Judas non erat ex eis qui erant tui, et a te electi mihi quae a te dati; sed ipse sua avaritia se perdidit, dum mo prodidit, ideoque a me in numerum reproborum transit.

UT SCRIPTURA IMPLEATUR. — Ut ut non finem intentum, sed effectum et consecutionem significat, *g. d.* Atque ita factum est ut impleatur Scriptura, quae mentiri nequit, dum, *Psal. cxxvii* Judae perditionem describit, dicens inter alia: « Dum iudicatur, exeat condemnatus, et episcopatum (Apostolatam) ejus accipit alter, » scilicet Matthias. Hunc enim Paulum ad litteram de Juda explicat S. Petrus, *Act. I, 20*.

13. NUNC AUTEM AD TE VENIO (id est mox per mortem et resurrectionem ad te redeo et ascendam): ET HEC LOQUOR IN MUNDO, UT HABEANT GAUDIUM MEUM IMPLETUM IN SEMETIPSIS. — Syrus et Arabicus, ut sit gaudium meum plenum in eis. « Gaudium meum, » quod scilicet ego habeo, vel quod ego eis communicavi et dedi, *g. d.* Hinc dico de mea resurrectione et ascensu in caelum redituque ad Patrem, ut Apostoli me de tantis bonis mecum plane gaudentes sperent: se mox a me in caelum ad eandem gloriam meam fore recipiendos. Vide dicta cap. xv, vers. 11.

Alter S. Augustinus: Quod sit hoc gaudium, inquit, supra expressit dicens: « Ut sint unum, sicut et nos unum sumus; » hæc est pax et beatus futuri seculi (1).

13. NON ROGO UT TOLLAS EOS DE MUNDO, SED UT SERVES EOS A MALO. 16. DE MUNDO NON SUNT, SICUT ET EGO NON SUM DE MUNDO. — « Ut eos serves a malo: » primo, cuius, que sola verum est malum; secundo, per se, q. d. Ut eos serves in quavis tribulatione et adversitate, ita ut vel ab eis illos protegas, vel in illa roboret, ut illam gloriose tolerent et superent; tertio, « a malo, » id est a diabolo ejusque insidiis et tentationibus: grece enim est articulus, *ἐκ τοῦ πονηροῦ*.

DE MUNDO NON SUNT. — Hoc repetit: paulo ante enim hoc dixit, ut daret causam cur mundus eos odisset, quia scilicet illi moribus, affectibus et vita erant dissimiles, imo contrarii; hinc vero id repetit, ut ostendat cur Pater eos cordi et curæ habere servareque debeat, quia scilicet ipsi mundo relicto, Dei Christianique cultui et curæ se totos tradiderunt. Unde subdit:

17. SANCTIFICA EOS IN VERITATE.—Tertio sanctificatio non actum inchoatum (quia jam Apostoli erant sancti sumpserantque paulo ante S. Synaxim), sed profectum et perfectum significat, juxta illud Apoc. xxi: « Qui sanctus est, sanctificetur adhuc, » q. d. Confirma, promove et perfice eos in sanctitate, sive per Spiritum Sanctum in Pentecoste veritatem Evangelicam perfectam eis infunde, ut tam interna quam externa sapientia et sanctitate replentur; itaque tam vita quam verbo veri sint orbis doctores, sacerdotes et Ecclesiarum principes, qui suam sanctitatem, quasi ignem divinum omnibus afflent et aspirant. Unde sequitur) SERMO TUUS VERITAS EST. — Id est doctrina tua per me eis tradita veritas est, q. d. Non Moses, non Philosophi, sed sermo tuus hanc veritatem Evangelicam docet. Mosis ergo et Judæorum sanctitas fuit ceremonialis et umbratica; philosophorum vel ficta, vel moralis et naturalis; Christi vero supernaturalis, celestis et divina. Alii, « sanctifica eos in veritate, » hoc est, inquit, sanctifica eos vere, id est integre et perfecte, quam Apostolus vocat « sanctitatem veritatis, » id est veram, sinceram, integram, Ephes. iv, 24. Integra enim magna que sanctitas requiritur in Apostolo ad predicandum assidue, ad resistendum tyranni, ad laborandum nocte et die, ad mortem et martyrium subeundum. Vide II Cor., cap. xi.

Secundo, sic exponi potest: « sanctifica eos in

(1) Vel i. eam in terra fuit, ego discipulos servavi, vers. 13; nunc autem eos jam non relinques, hæc de tutela tua et de auxilio tuo dabo ad te precans sum in mundo. Id est, ab unum inter illos versatur, in gremio Apostolorum de Christo; non, ut alii volunt, Christi de Apostolis, perpetuo scilicet illi adherentibus) meo, id est, ex me percepto (tum ob meum in cœlum ingressum, tum ob auxilia que per me imperabunt) periturus.

veritate, » id est sanctifica eos in me qui sum « via, veritas et vita, » cap. xvi, vers. 16, q. d. Fac eos meæ bonitatis et sanctitatis participes. Ita S. Augustinus, tract. 108; Cyrillus, Rupertus, S. Thomas.

Posset tertio, cum Maldonato, « sanctifica eos in veritate, » exponi, q. d. Eos ut sanctis ministris et præcones Evangelii segrega, designa et consecra; sed « in veritate, » non in umbris, ut olim Aaron cum suis filiis, Levit. ix, umbraticæ et typicæ sanctificatus est, id est consecratus sacerdos et pontifex. Unde Chrysostomus, « sanctifica eos in veritate, » hoc est, inquit, segrega eos sermone et prædicationi. Sic Jeremias, cap. i, vers. 3, dicitur in utero sanctificatus, id est designatus et quasi consecratus propheta.

Posset quarto, « sanctifica eos in veritate, » sic accipi, q. d. Fac eos sanctas victimas, ut per martyrium tibi sanctificentur et immolentur. Decet enim Apostolos fieri martyres, ut sanctitatem doctrinæ suæ sanctitate martyrii sui confirmet et obsegnat. Unde et de facto omnes Apostoli fuisse martyres, instar Christi, qui vers. 19, ait: « Pro eis ego sanctifico, » id est offero et immolo meipsum. Sic enim in Levitico passim victimas dicuntur sanctificari, cum deo immolantur, de quo rursus vers. 19 (1).

Nota: Christus ut homo triplicem habuit sanctificationem, quam Apostolis et fidelibus communicavit. Prima fuit infusa, scilicet gratia. Virtutes ceteraque virtutes, anima Christi a Deo in primo conceptionis ejus instanti indite, ut nobis deus easdem per Christi merita infundit. Secunda fuit sanctitas divina; qua nimirum deitas ipsa sanctissima est, et fons omnis sanctitatis hominum et angelorum: hanc enim habuit Christus ut homo per communicationem idiomatum; per hanc enim attributa Deitatis, inler que unum est sanctitas, vere attribuntur Christo homini, utpote qui in eadem persona Verbi cum Deitate subsistit. Tertia, sanctitas Christi hominis, præcisè facta est per ipsam ejus unionem hypostaticam cum Verbo; per hanc enim præcisè humanitas Christi sanctificata fuit effectaque sanctissima: nam, etiamsi Christus ut homo nullam habuisset gratiam infusam, ipsa tamen ejus unio hypostatica cum Verbo summa erat ejus sanctificatio et sanctitas. Hinc humanitas Christi, quia Verbo unita, peccare non poterat eratque plane impeccabilis, Deo gratissima et acceptissima, imo Christus ut homo erat Dei Filius, non adoptivus ut nos, sed proprius et naturalis.

SERMO TUUS VERITAS EST. — q. d. Evangelium

(1) Clarus et simpliciter, Christus hic precatur ut Pater discipulis, operis Magistri continuatoribus, det veritatis divinæ perfectam cognitionem. Utitur verbo *ἀγιάζω*, sanctificare, vi majore, ut simul natura, conditio et effectus hujus veritatis accuratius denotentur, tanquam a Deo sancto emanata, per quam sanctificati illi procedant doctores.

quod a te acceptum prædico, non est umbra, uti fuit lex vetus, sed in spiritu et veritate consistit, uti dixit cap. iv, 24. Vide dicta cap. xv, 3, ad illa: « Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. » Nam, ut dictum est cap. i, 17: « Lex per Mosen data est; gratia et veritas per Jesum Christum facta est. »

Moraliter: dicitur hic quam sanctus esse debeat Christianus, præsertim Religiosus et Apostolicus, qui alios sanctificare cupit; nimirum, ut sit similis Apostolis, imo Christo, eorumque mores et actus sanctissimos imitari solagat. Vide Nyssenum, tract. Quid nomen Christi exigit: « Christianismus, inquit, est imitatio divine nature; » Christianus enim sanctitatem Dei et Christi imitari debet quam maxime potest, ut Christus in ejus sermone habitu et operatione jugiter respiciat, ut qui enim videt vel audit, Christum se videre et audire existimet. Hoc est quod Deus sancit Levit. xx, 26: « Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos de ceteris populis, ut essetis mei. » Sanctitas ergo est aversio a mundo, et conversio unioque cum Deo et Christo. Quocirca Apostoli magis sua sanctitate et charitate ardente, quam prædicatione convertent orbem; imo ideo ore tonabant, quia vita fulgebant, juxta id quod de S. Basilio ait Nazianzenus: « Oratio ejus erat tonitru, quia vita erat fulgur. » Hæc de saena Christus Apostolis hic non sapientiam, ut Solomon, sed sanctitatem a Deo efflagitat. Vide ideam S. Pauli, sive viri Apostolici, quam præfixi Actibus Apostolorum. Vere S. Gregorius, lib. vi in Job. I Reg., cap. ut: « Sanctificatio corporis, inquit, pudicitia est; sanctificatio mentis charitas et humilitas. »

18. SICUT TU ME MISISTI IN MUNDUM, ET EGO MISI NOS IN MUNDUM. — Est nova ratio cur Christus Apostolos Patri commendat, ut eos servare et sanctificare debeat, q. d. Sicut tu me misisti in mundum, ut eum peccatis perditum reparem et sanctificem; sic et ego Apostolos mitto per omnes gentes, ut illas sanctificent. Quare indigent magna sanctitate, tum ne illarum illecebris capiantur, vel persecutionibus prosternantur, tum ut illas vitis plane depravatas sanctificent. Quare par est, o Pater, ut eos in dies magis et magis sanctifices, ut ipsi alios plurimos sanctificare valeant.

19. ET PRO EIS EGO SANCTIFICO MEIPSUM: UT SINT ET IPSI SANCTIFICATI IN VERITATE.—Primo, S. Augustinus, « sanctifico » proprie accipit, q. d. Ego, quia Filius Dei sanctifico hominem a me assumptum, ut pe. eum sanctificem Apostolos. Audi S. Augustinus: « Quando Verbum caro factum est, tunc sanctificavit se in se, id est hominem se in Verbo se, quia unus Christus Verbum et homo; propter sua vero membra dicit: Et pro eis ego sanctifico meipsum, hoc est ipsos in me, quoniam in me etiam ipsi sunt et ego. Ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Quid est, Et ipsi, nisi quem-

vers. 19.
Sanctificatio
quid?
Resp.
Primo.

admodum ego, et in veritate, quod sum ego? »

Secundo et genuine, « sanctifico » id est in salutem hostiam me tibi offero et immolo, hoc est post paucas horas offeram et immolabo in cruce, ut per illam ipsi « sint sanctificati in veritate, » id est ut ipsi per sermonem tuum, qui veritas est et non umbra, sanctificentur, ut vere tui sint tribus se dedicent ad labores Apostolicos, ut ad te omnes gentes convertant, ideoque pro te omnes persecutiones, erummas et afflictiones invicto animo sustineant ipsamque mortem et martyrium subeant, tanquam se tibi, æque ac ego, sanctificant, id est offerentes et immolantes. Ita S. Chrysostomus, hom. 81, et fuse Cyrillus, Rupertus, et S. Thomas, Jansenius, Maldonatus, Toletus, Ribera et alii (1).

20. NON PRO EIS AUTEM ROGO TANTUM, SED ET PRO EIS, QUI CREDITURI SUNT TER VERBUM EORUM IN ME.— Hæcque oravit Christus pro Apostolis, sub quibus ceteros a se immediate conversos, ut 72 discipulos intelligit: nunc orat pro ceteris fidelibus, qui per eorum prædicationem successive quovis sæculo, usque ad finem mundi in eum credituri sunt. Orat ergo pro tota Ecclesia et pro omnibus christianis quavis ætate futuris. Horum enim ipse est Pater et Patriarcha, Rex et Princeps; Pontifex et Hierarcha. Hos omnes et singulos ergo Christus ut homo (nam ut homo hic pro eis orat) distincte et perfecte, perinde ac si extitissent et presentes fuissent, videbat in « sentia divina, aut Toletus; aut potius per scientiam infusam: hæc enim Christi hominis erat, quatenus ipse erat viator; cum visio essentialis divine foret ipsius, non qua viator, sed qua beatus erat: ita Suarez. Videbat ergo in ea me et te, et quemlibet alium fidelem post mille annos nasciturum, ac pro omnibus et singulis Deum rogabat atque gratiam cuique propriam impetrabat: quare hujus Christi orationis vi, singuli fideles nascituri suo tempore fidem, gratiam, salutem omnique sua bona et Dei dona consequuntur, sed quisque sua et sibi propria, quare Christus pro eo petit et postulavit. Igitur tunc Christus oravit pro S. Stephano, S. Laurentio, S. Vincentio ceterisque Martyribus, ut martyrii lauream accicerentur; pro S. Athanasio, S. Augustino, S. Hieronymo, etc.; ut Doctores Ecclesie fierent; pro S. Agnete, Cæcilia, Catharina, etc., ut virginitatem suam quasi hostiam Deo immolarent et sanguine suo purpurarent. Item dicat de ceteris Christianis. Tunc ergo æque ac in cruce Christus orans pro omnibus et singulis, omnes et singulos parturiri, quasi suos Benoni, imo Benjaminos, hoc cogitet et expendat quilibet edocet, ac Christo pareat. si suo pro tanta partitione sui immensus ægal gratias, atque uti filius patri amore amor, sangu-

(1) Vel i. Memetipsum discipulorum causa offero morti, ut illi tum Spiritum veritatis accipere, atque ita sanctificati, divinitus edocet doctores prode possint.

non sanguini, mortem morti rependat et reddat.

21. UT OMNES UNUM SINT, — per unam fidem, spem, charitatem, concordiam. Vide dicta vers. 11. & iverte. Christum hic orare duntaxat pro fidelibus: his enim valedicit; non pro infidelibus, pro quibus alibi, et praesertim in cruce oravit. Rursum dicit hic, quam Christiani debeant inter se esse unice et concordare, ac quam longe discordes, et qui lites seminant, a spiritu Christi abstant.

SICUT TU, PATER, IN ME, ET EGO IN TE, UT ET IPSI CUM NOBIS UNUM SINT. — Nam « Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. » I. Joan. iv. 16. Per fidem ergo et charitatem unimur primo, Deo et Christo, deinde nobis invicem, velut membris unius corporis mystici Christi, quod est Ecclesia. Tunc « sicut » non identitatem, velut Arianus, sed similitudinem duntaxat significat. Pater enim et Filius unum sunt per eandem numero essentiam et Deitatem: nos vero unum sumus per eandem qualitatem, puta charitatem et concordiam; per hanc tamen ita unimur Deo, ut eum possideamus et vicissim ab eo possideamur. Audi S. Augustinum (vel quisquis est auctor), lib. *De Salvatore documentis*, cap. ix: « Si aliquid in hoc saeculo possidere delectamur, Deum qui possidet omnia, qui creavit omnia, expedit ut mente possideamus, et in eo habeamus quae cumque felicitate et sancte desideramus; sed quoniam nemo possidet Deum, nisi qui possidetur ab eo, simul nos ipsi facti Dei possessio, et esse nobis possessio Deus. Et quid potest esse exorando felicitius, quam cui efficitur suus imperator et redemptor census, et hereditas dignatur esse ipsa divinitas? Omnes enim ex illo fructus percipimus, si in illo et de illo semper vivimus. Quid, rogo, homini sufficit, cui ipse conditor non sufficit? Quid ultra querit, cui omne gaudium et omnia suus redemptor esse debet? »

Unio
amoris
divini.

Per amorem ergo ita unimur Deo, ut cum eo fiamus quasi unus spiritus, ut absorbeat in nobis quiddam est cupiditatis terrenae, et tota mens transeat per affectum in Deum, itaque quasi defleat; sicut si gutta aquae infundatur vino generoso, illic tota in illud transit, et sicut ferrum si igniatur, transit in ignem, manente licet ferri natura: et sicut aer a sole illuminatur, transit in lumen, adeo ut ipse nil nisi lumen esse videatur. Unde S. Bernardus, serm. 71 in *Canticis*: « Quis est, inquit, qui perfecte adheret Deo, nisi qui in Deo manens tanquam dilectus a Deo, Deum nihilominus in se traxit vicissim diligendo? Ergo cum undique inhaerent sibi homo et Deus, inhaerent autem undique intima mutuae dilectione inviscerari alterutrum sibi, per hoc Deum in homine, et hominem in Deo esse haud dubie dixerim. »

Hanc unionem sentiunt sapiuntque, qui cum Magdalena agunt vitam contemplativam. In ea enim amans anima defluit a seipsa, et velut

ad nihilum reducta, in abyssum aeterni amoris collapsa absorbetur, et sibi omnino mortua, solum vivit Deo, nil sciens, nil sentiens praeter ipsum. Perdit namque se in vastissima divinitatis solitudine ac caligine, sed sic se perdit ut illius et jucundus est, quam se invenire: ibi enim quiddam humanum est, extensum, et quiddam divinum est, induens, transformatur atque transmutatur in Deum. O vere beata anima, quae propria omni operatione reposita, in vi memorativa nudatur omnibus imaginibus; in intellectu sentit et fovet praefulgidas illuminationes Solis justitiae; in vi concupiscibili sentit aeternam quietem amoris, veri contactum Spiritus Sancti, in similitudinem veri fontis affluentem rivis aeternae suavitatis. Nam cum ea ab omnibus libera et senota, simplex existat, et munda ut tersum speculum, eam assidue Dominus sui divini fulgoris radiis illustrare solet. Quia cum Deus ipse est agens, homo est patiens. Nam dum vires animae silent, et a propria actione quiescent, atque ab omni denique externa imagine liberae sunt, Deus ipse loquitur, easque mentis viros pro libito disponit et afficit, nobilissimum opus in ea peragens. Igitur, o anima generosissima, o nobilissima, te puram et liberam custodi, noli ad varietatem sensuum foras excurrere, sed cohibitis sensibus intus habita, ad Deum ardentem convertere, nullis per diem in abyssum divinitatis immersa, ibi ultra citroque natare curato. Anheia ad illam supernaturalem spiritus cum Deo unionem, revola in Deum a quo ducis originem, qui lux est increata, et lux simul aeternalis. Quocirca merito exclamat S. Bernardus, tract. *De Amore divino*, cap. iv: « O felicem, imo felicissimam animam, quae Deo sic a Deo meretur affici, ut per unitatem spiritus in Deo solum amet Deum, non suum aliquid privatum, nec nisi in Deo amet semetipsam, et Deus in ipsa amet vel approbet, quod amare vel approbare debet Deus, id est seipsum, imo quod solum debet amari et a creatore Deo et a creatura Dei. Amoris enim vel nomen vel affectus, nulli competit vel debetur nisi tibi soli, o vere amor amandae Boninae. » Unde subjungens ita cum S. Joanne concludit: « Et haec est in nobis voluntas Filii tui, haec pro nobis oratio ejus ad te Deum Patrem suum: Volo ut sicut ego et tu unum sumus, ita et in nobis ipsi unum sint. Hic est finis, haec est consummatio, haec est perfectio, haec est pax, haec est gaudium in Spiritu Sancto, hoc est silentium in caelo. »

UT CREDAT MUNDUS, QUO TU ME MISISTI. — Ut credat, non tantum per unitatem et conformitatem doctrinae, ut vult Euthymius, sed potius per unitatem et unionem cum Deo et Christo, q. d. Vel hoc solo mundus credit Christum Dei Filium, quod videat Christianos tam Deo et Christo, quam sibi invicem amore esse conjunctos et unios: videbit enim talem unionem non posse fieri nisi a Christo et Deo: quare per hoc

allicietur, ut et ipse incredulus incredulitatem deponat, et credat in me. « Mundus » ergo hic in bonam partem accipitur, aequae ae. Joan. iii: « Non enim venit Filius hominis ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. » Et II *Corinth.* v: « Quoniam Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, » Minus recte igitur Jansenius per mundum hic accipit reprobos, q. d. Ut credat mundus, videlicet coactus evidentiis miraculorum et sanctitatis discipulorum, et mundani, inviti licet, confiteantur me esse Deum, quemadmodum ait Jacobus, cap. ii: « Demones credunt et contremiscunt. »

22. ET EGO CLARITATEM, QUAM DEDISTI MIHI, DEDI EIS: UT SINT UNUM, SICUT ET NOS UNUM SUMUS. — Pater enim et Filius sunt unus Deus, non duo Dei. Per « claritatem, » primo, accipe gloriam filiationis divinae: hanc enim habet Christus ut Deus per naturam, ut homo per unionem hypostaticam; et hanc dat et communicat fidelibus sanctis, ut scilicet eam habeant non per naturam, sed per adoptionem, sicut filii Dei, non naturales, ut est Christus, sed adoptivi. Ita Jansenius et ante eum S. Ambrosius, lib. V *De Fide*, cap. iv.

Secundo, Maldonatus per « claritatem » accipit dilectionem, quae clarificaverat eum Patrem, ostendendo in baptismo et alias ipsum esse Filium suum dilectum.

Tertio, per « claritatem » Leonius et Ribera accipiunt Eucharistiam; in hac enim Deitas et humanitas Christi nobis datur: haec enim summa est claritas et gloria; « quoniam unus panis et unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane et de uno calice participamus. » I *Corinth.* x. Ita quoque Cyrillus, lib. XI, cap. xxvi, et Hilarius, lib. VIII *De Trinitate*, exponunt hanc claritatem ipsam divinitatem Verbi carni unitam, quam ut homo accipit Christus a Patre, quando Verbum caro factum est; hanc dedit nobis Deus et Christus, quando eam carnem cibum nostrum effecit, et nobiscum per Sacramentum mirabile realiter, unius est.

Huc accedit Toletus, qui sic exponit, q. d. Ego jam eos effeci unum per meam charitatem quam a te accipi; da tu, o Pater, Spiritum Sanctum, ut per eum quoque unum fiant. Claritas haec est divinitas ipsius Filii, quam ut homo dicit se accipisse a Patre per unionem hypostaticam: hanc divinitatem unitae carni suae dedit nobis Christus in Sacramento, quod tunc, quando haec loquebatur, jam instituerat (!).

Symbolice S. Chrysostomus et Euthymius per « claritatem » accipiunt tum potestatem miracu-

lorum, quam Christus discipulis dedit, tum unitatem concordiae, de qua dictum est: « Ut sint unum, » hoc enim duo erant efficacis confirmandae fidei veritatis argumentum, nempe miracula et tam mira in eis concordia.

Anagogice S. Augustinus, tract. 110: « Claritas haec, inquit, est gloria corporis, q. d. immortalitatem et gloriam, quam dabo carni et humanitati meae post tres dies in resurrectione, » ego dedi, » id est dabo fidelibus certissime in communi omnium resurrectione.

23. EGO IN EIS, ET TU IN ME: UT SINT CONSUMMATI IN UNUM; ET COGNOSCAT QUONIAM QUIA TU ME MISISTI, ET DILEXISTI EOS, SICUT ET ME DILEXISTI. — « Ut sint consummati in unum, » ut scilicet sint consummata et perfecta eorum unio, velut multorum membrorum in uno corpore et capite. Sicut enim multa membra unum corpus efficiunt, sic multi fideles unum Christi corpus mysticum, quod est Ecclesia, coagmentant. Rursum, omnia membra uniantur et consummantur in uno capite: sic omnes Christiani in uno Christo et Deo. Audi Toletum haec de Eucharistia apposite exponentem: Modum quo unio haec claritatis et divinitatis fiat, exponit: Ego, inquit, in eis sum per carnem meam in cibum verum et realem eis datam; tu autem in me es, quia divinitas tua est carni meae unita: si igitur divinitas est in carne, et caro est in credentibus, fit ut in credentibus etiam divinitas sit per excruciam carnem Christi. Habent ergo credentes in se et carnem Christi, et per eam divinitatem in se, sicutque unum, et quaedam habent unitatem per Christum ratione carnis suae, et sic consummantur in unum, id est fiunt unum perfecte, dum non solum uniantur inter se et cum Deo, quantum ad animas, quod fit per Spiritum Sanctum, sed etiam quantum ad corpora ipsa.

Hinc S. Dionysius, *De Divina nominibus*, cap. iv, *Amor Dei* docet amorem divinum ire in orbem, esseque circulum; quia scilicet a Patre in Filium tendit, inde in Spiritum Sanctum, ab eoque in Patrem et Filium redit; Spiritus Sanctus enim est rationalis amor Patris et Filii. Rursum amor Dei est circulus, quia ex Deo in creaturas, praesertim homines et angelos, se exiit eoque ad Deum redamandum fruentemque convertit; Deus enim sicut est causa efficiens amoris, sic ejusdem est finis. Amor enim amantem transfert in amatum; anima enim magis est ubi amat, quam ubi aumatur. « Itaque Paulus, ait S. Dionysius: "le magnus jam divino amore captus praeditusque ejus vi, quae hominem e statu suo dimovet, divino vero: Vivo autem, inquit, jam non ego; vivit vero in me Christus: ut verus amator, et a mentis, quemadmodum ipse ait, statu dimotus, Deo degit, non suam vitam, sed amantis, tanquam valde diligendam. » Et nonnulli interfectis amorem ita definiunt, « quod sit vis motum afferens, et ad se deducens atque evahens, etc., qui ante in bono est,

(1) Per claritatem hic mallem accipere aeternam Christi in caelo beatitudinem et glorificationem, cuius suos ipse sectatores participes reddit. Imo haec felicitas, quam scilicet amandus Christus tribuit, jam hisce in terris incipit. Quare praeteritum dixit (quod etiam e *prolepsis*), hac in praecatione frequentius, explicare potest) nullam movet difficultatem.

et ex bono ad ea que sunt manat, rursusque ad bonum revertitur. In quo et fine et principio se carere divinus amor eximie declarat, quasi circulus quidam perpetuus, qui bona causa, ex bono, in bono et in bonum conversione ab omni errore libera se voluit, atque in eodem loco eademque ex parte et progreditur semper, et manet, et restituitur. »

Probat deinde ipsam auctoritate S. Hierothei magistri sui, quæ ait: « Amorem sive divinum, sive angelicum, sive spiritalem, sive, ut ita dicam, animale, sive naturalem, vim quamdam conjungentem miscentemque intelligamus, que superiora quidem impellit, ut inferioribus prospiciant et consulant; parva autem, ut inter se sociate jungantur; inferiora vero, ut se convertant ad superiora. » Hinc et Egyptii Deum pingebant quasi circulum, sed alio respectu, scilicet ut cum esse æternum, ac principio et fine carere, itemque esse immensum significarent. Unde illud: « Deus est circulus, cujus centrum est ubique, circumferentia nusquam. » Perse quoque Jovem oculi circulum nuncupabant. Saraceni etiam Deum vocant circulum, ut illo ipsius æternitatem representent, teste Pierio Hieroglypho, lib. XXXIX, cap. VII.

Sed ut ad prius S. Dionysii, quod huic loco proprium est, revertar, idem S. Dionysius, eodem capite longius post initium, de sole, qui expressa est Dei imago, sic ait: Harque tres, id est sol, dicitur quod omnia deo dei sunt, id est congregatæ colligatque dispersa. Adilique pulchrum et bonum, quod est objectum et causa amoris, Græce dicitur *καλόν*, quod ad se *κατά*, id est vocet, omnia, ac tota in totis in se colligat, hoc est quod hic ait Christus: « Ut sint unum sicut et nos unum cum. Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum. » Nam, ut ait Apostolus, *Ephes. IV*: « Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestre: unus Deus, una fides, unum baptisma: unus Deus et pater omnium. » Vide ibi dicta. Ibi enim Paulus nullis commendat hanc fidelium unionem et unitatem.

Tropologicæ; anime sanctæ student perfectæ unioni cum Deo et Christo, ut cæterorum quasi oblii, cum semper habeant præ oculis, illi per omnia placere et cum illo jugiter mente conversari satagant; quare a rebus exterioribus, quoad licet, se abstinent et interius cum Christo agunt et colloquuntur. Cujus interne unionis tria dat signa R. D. Atholomæus de Martyribus, Archiepiscopus Bracarensis, in aureo suo *Compendio spiritualis doctrinæ*, cap. XV, ante finem, quod post ejus mortem didit Ludovicus Granatensis, ejusque lectione valde se in spiritu proficissee proficitur, uti et ego de meipso profiteor. *Primum* signum est, si intellectus jam ex se non emittit cogitationes alias nisi quas fidei lumen excipit; et voluntas longo usu exercitata non producat actus amandi nisi erga Deum, vel relative ad

Deum quasi circulum pingebant. At 877ii.

Tria signa unionis cum Deo.

Primum.

Deum. *Secundum*, si cum primum reliquerit occupationem externam, cui insistebat, mox intellectus et voluntas in Deum facillime convertantur: sicut lapis, remoto obstaculo, in centrum suæ quietis descendere properat. *Tertium*, si finita oratione, illa exteriorum omnium obliviscitur, ac si illa nunquam vidisset aut tractasset, et ita se erga externa gerit, quasi denuo mundum ingreditur, et denuo metuit confingere cum negotiis exterioribus, ea naturaliter abhorrens, nisi charitas compelleret: talis anima a rebus omnibus externis libera, facile ad se intrat, ubi solum Deum videt et se in Deo, et frequenter fervidis actibus amandi unitivis insistit. Hæc autem fervens dilectio sex signis effectus, ut inquit Sanctus *Primus* dicitur illuminatio, id est quedam sapida ac experimentalis Dei, ac proprie nihilitatis cognitio et cognitio; *secundus*, inflammatio; *tertius*, suavitatis, seu delectatio; *quartus*, ardentissimum desiderium possidendi bona divina; *quintus*, satisfactio: sic enim satiatur anima illo Dei adventu, ut nil aliud velit aut cupiat; *sextus*, raptus, seu mira elevatio anime in Deum, in qua explicari nequit quid tunc anima de Deo sentiat. Hos effectus prædictos sequuntur alii duo, scilicet securitas, qua nil anima timet patri propter Deum, et qua certissime confidit se nunquam ab eo separandam; et plena quies, cum nil sit quod pavorem inferre valeat, et hoc dicitur « pax consumperans omnem sensum. » Hic est Domini paradisi, ad quem ascendere possumus in terra existentes, licet inter homines corpore versentur. Deinde tria media ad hanc cum Deo et Christo unionem consequendam ex S. Thoma assignat, nimirum animi strenuitatem, severitatem et benignitatem. Est autem strenuitas quedam animi fortitudo, que omnem expellit negligentiam, qua homo disponitur ad bona opera omnia confidenter, vigilantem atque eleganter proficiendam. Severitas est animi fortitudo adversus concupiscentias, illas restringens, et una secum afferens ardentem asperitatis, utilitatis et paupertatis amorem. Benignitas est dulcedo animi expellens omnem rancorem, iracundiam, invidiam, austeritatem, amaritudinem, obdurationem erga proximum. Prius enim oportet animam purgari a facibus terrenarum affectionum, quam possit simpliciter ac pure in Deum tendere. Sicut enim peculiare ac proprium est igni, seclusis impedimentis sursum ascendere et proprium locum petere; ita anime pravarum affectionum pondere solute, in Deum, qui locus est ipsis proprius, elevari solent.

ET COGNOSCAT MUNDUS (fideles in mundo) QUAE TU MI MISISTI. — Unde cognoscat? Respondet primo, S. Augustinus, *tract. 119*, fideles id cognituros in celo per visionem beatificam. Verum hic ad litteram agitur de cognitione hujus vite per fidem.

Secundo, alii respondent id cognituros ex cla-

Secundus.

Tertius.

Sex vobis effectus.

Secundus.

Tertius.

Quintus.

Secundus.

Tria ad unionem.

ritate quam, vers. 22, Christus ait se accepisse a Patre et dedisse fidelibus. Unde S. Ambrosius, loco ibidem citato, per « claritatem » intelligens filiationem Dei, sic exponit: Cognoscent fideles quod tu me Filium tuum in carne misisti ex filiatione quam eis communicavi, adoptans eos in filios Dei; inde quoque cognoscent te dilexisse eos, sicut dilexisti me, sed me ut filium naturalem, illos vero ut adoptivos.

Tertio, Cyrillus, lib. XI, cap. XXVII, et Hilarius, lib. VIII De Trinitate, et ex eis Toletus, per « claritatem » accipientes Eucharistiam, sic explicant, *q. d. Ex Eucharistia cognoscent fideles hæc duo, scilicet me esse Filium tuum a te missum, quia alter uniri non poterat nobiscum, nisi divinitatem haborem in ea carne quod dedi eis in Eucharistia; secundo, dilexisse eos sicut dilexisti me, quia divinitatem quam mee carni indidisti, dedisti eis, dando eis carnem meam in Eucharistia.*

Quarto, simpliciter Ribera: Cognoscit id mundus ex sanctitate et mutua charitate Apostolorum, qua fiet « ut sint consummati in unum, » uti præcessit; nam, ut recte ait Chrysostomus, *homil. 81*, potentiorum ad persuadendum Dominus concordiam judicat quam miracula; « et dilexisti eos, » adoptans eos in filios faciensque Apostolos, « sicut dilexisti me, » dum me Filium genuisti et legatum in mundum misisti. Ergit Christus animos Apostolorum ad omnia ardua per Christum subeunda, utpote cum videant se charissimos Deo et similes Christo.

24. PATER, QUOS DEDISTI MIHI, VOLO UT UBI SUM EGO, ET ILLI SINT MECUM: UT VIDEANT CLARITATEM MEAM, QUAM DEDISTI MIHI: QUIA DILEXISTI ME ANTE CONSTITUTIONEM MUNDI. — Christus ostendit Apostolis, ait Chrysostomus, quæ premia illos inebant post mortem, ut magis amorem Christi erga se cognoscerent et fortiores reddantur; simulque, ut ait Cyrillus, docere vult non alios gloriam suam visuros esse, quam pro quibus oravit, et qui per ipsum Patri adjunguntur, et ideo dicit: « Quos dedisti mihi. »

Alit ergo: « Volo, » id est, summe cupio et desidero, o Pater, ut fideles quos elegisti et dedisti mihi, mecum sint in celo ibique videant claritatem, id est gloriam, non tantum humanitatis mee ad dexteram Patris elevate, uti explicant S. Augustinus et Cyrillus, sed etiam divinitatis mee; in hujus enim visione consistit essentialis beatitudo nostra; sed tum « quia, cum subdit: « Quia dilexisti me, » non significat causam, sed signum dilectionis, *q. d. Ex eo quod me ab æterno dilexeris in finitio amore, quasi ex signo manifesto colligitur, quod mihi gignendo dedisti meam claritatem et divinitatem; hanc enim dedisti Patri Filio, dum cum genuisti; genuisti, inquam, non ex amore libero, sed ex naturali divinitatis sue fecunditate. Prius ergo Pater genuit Filium, deinde eum jam a se genitum dilexit, quia cum per omnia sibi similem genuerat. Ita Jansenius.*

ANTE CONSTITUTIONEM (id est ut Arabibus, productionem) MUNDI. — Syrus, ante facta mundi fundamata: hoc enim significat Græcum *πρὸς καταβολήν τῶν κτισμάτων*; nam *καταβολή* est jacere fundamenta domus vel fabricæ. Ita S. Hieronymus, in cap. VI ad *Ephes.* Significat hæc phrasim mundum nulla sui parte esse æternum, sed tam quoad materiam, quam quoad formam cæterasque dotes et qualitates, a Deo in initio temporis esse creatum: tunc enim fuere primordia mundi.

25. PATER JUSTE, MUNDUS TE NON COGNOVIT: EGO AUTEM TE COGNOVI: ET HI COGNOVERUNT, QUIA TU MI MISISTI. — Cur Patri dicit epithetum justus? Primo, S. Augustinus, *tract. 111*, respondet Patrem justum dici, quia juste mundum et infideles cognitione sui privavit: nam quod aliquibus non revelatur Dei veritas, justitia ipsis est, propter eorum peccata; quod vero aliis manifestetur, misericordia est.

Secundo, Cyrillus, lib. XI, cap. 29, censet Patrem vocari justum, quia diabolum, qui mundum captivum detinebat, ne ad immortalitatem, ad quam creatus erat, pervenire posset, damnavit et dominio privavit, ut supra dictum est. Sensus igitur est: « O Pater juste, mundus non cognovit » hanc tuam justitiam, quam pro mundo erga diabolum exercuisti; quam si avisset, omnes ad te accurissent.

Tertio, Toletus censet Patrem vocari justum, quia Apostolis Christum sequentibus præparavit claritatem, id est gloriam æternam, quam eis hic postulavit Christus, a qua mundum incredulum exclusit. Hæc enim glorie retributio est actus justitiae, juxta illud II *Timoth. IV*: « Quam reddet mihi justus iudex. »

Quarto, planius et germanius Ribera «*juste* refert ad sequentia: « Mundus te non cognovit, » etc., postquam enim Christus Apostolis postulavit sanctificationem et claritatem, sive gloriam æternam, nunc quasi exultans spiritu, quod tanta dona Pater prædestinavit Apostolis Christum sequentibus, que negavit incredulis, v. g., Scribis et Phariseis, qui superbia excoecati Christum sequi noluerunt, ait: « Pater juste, » *q. d.* Justum sane est, o Pater, ut superbi abiciantur, et hæc bona parvulis istis dentur; illi superbi te non cognoverunt, esse coluerunt; ego te cognovi et amavi, et discipuli mei me imitantes cognoverunt et amaverunt te et crediderunt in me: istis ego, quia superbi non erant, magnam tui cognitionem dedi, et majorem dabo postquam resurrexero, et Spiritum Sanctum misero. Sic eadem de causa exultavit Christus in spiritu, *Matth. XI, 25*, dicens: « Confitebor tibi, Pater, Domine celi et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. »

26. ET NOTUM FECI HIS NOMEN TUUM, ET NOTUM FACIAM (post resurrectionem et missum Spiritum Sanctum, ut dixi): UT DILECTIO, QUAE DILEXISTI ME IN IPSIS SIT, ET EGO IN IPSIS, — ut scilicet dile-

Vera 11.

Pater euz justus? Resp. Primo.

tionem tuam, qua me et ipsos propter me diligis, erga ipsos continens, ac majorem re ipsa semper eis ostendas eisque in dies magis benefacias, ac tuis gratiis et beneficiis cumules, ut quotidie magnis passibus in sanctitate et opere Apostolico progrediantur; atque hac ratione ego tecum in ipsis perseverem ardentiusque persistam per crescentem in eis semper tuam gratiam et charitatem. Deus enim cum diligit creaturas racionales, donum gratiae et dilectionis sive charitatis pretiosissimum et divinissimum eis infundit, quod non facit irrationalibus, ut caelo, soli, stellis, dum eas diligit, id est ex amore creat, ornat et gubernat.

Hoc significat eum « ut dilectio in ipsis sit; » nam, ut ait Paulus: « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, » Rom. v.

Paulo aliter Rupertus: Ut Spiritus Sanctus, inquit, qui est dilectio tua qua me diligis, in ipsis semper sit et firmiter permaneat. Sed hoc eodem redit. Nam Spiritus Sanctus a charitate separari nequit, sicut nec ignis a calore. Quare cui datur charitas, huic datur et Spiritus Sanctus; et quantum diu manet in homine charitas, tam diu manet et Spiritus Sanctus, imo tota S. Trinitas, ut dicitur cap. xiv, vers. 23.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Describit Christi passionem, scilicet vers. 1, captivitatem in horto; vers. 13, adductionem ad Annam; vers. 17, trinum Petri negationem; vers. 19, examen Jesu factum a pontifice, et aliam Jesu iustitiam; vers. 24, missionem Jesu ad Caipham; vers. 28, accusationem ejus apud Pilatum; vers. 33, examen Jesu factum a Pilato, qui deprehensa ejus innocentia eum liberare satagit, conferens eum cum Barabba. Passionem Christi explicat Matth. cap. xxvi et xxvii, hic ergo breviter perstringam ea duntaxat quae Joannes habet propria et singularia.

1. Haec cum dixisset Jesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli. 2. Sciebat autem et Judas, qui tradebat eum, locus, quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis. 3. Judas ergo cum accepisset cohortem, et a pontificibus et Phariseis ministros, venit illuc cum laternis, et facibus, et armis. 4. Jesus itaque sciens omnia quae ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem quaeritis? 5. Responderunt ei: Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. 6. Ut ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. 7. Iterum ergo interrogavit eos: Quem quaeritis? Illi autem dixerunt: Jesum Nazarenum. 8. Respondit Jesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quaeritis, sinite hos abire. 9. Ut impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdiidi ex eis quemquam. 10. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: et percussit pontificis servum; et abscecidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. 11. Dixit ergo Jesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? 12. Cohors ergo, et tribunos, et ministri Judaeorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt eum: 13. Et adduxerunt eum ad Annam primum: erat enim soecr Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 14. Erat autem Caiphæ, qui consilium dederat Judæis: Quia expedit unum hominem mori pro populo. 15. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum Jesu in atrium pontificis. 16. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiarum, et introduxit Petrum. 17. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria. Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. 18. Stabant autem servi, et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se: erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se. 19. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina ejus. 20. Respondit autem Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo

quo omnes Judæi conveniunt, et in occulto locutus sum nihil. 21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quae dixerim ego. 22. Haec autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: Sic respondes Pontifici? 23. Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me caedis? 24. Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. 25. Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, et dixit: Non sum. 26. Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus ejus, cujus abscecidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo? 27. Iterum ergo negavit Petrus: et statim gallus cantavit. 28. Adducunt ergo Jesum a Caipha in praetorium. Erat autem mane: et ipsi non introierunt in praetorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha. 29. Exiit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? 30. Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. 31. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam. 32. Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans quia morte esset moriturus. 33. Introivit ergo iterum in praetorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei: Tu es rex Judaeorum? 34. Respondit Jesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? 35. Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua, et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? 36. Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decerarent ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc. 37. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Jesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. 38. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad Judæos, et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam. 39. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Judaeorum? 40. Clamaverunt ergo rursus omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

1. HÆC CUM DIXISSET JESUS, EGRESSUS EST CUM DISCIPULIS SUIS TRANS TORRENTEM CEDRON, UBI ERAT HORTUS, IN QUEM INTROIVIT IPSE, ET DISCIPULI EJUS. — Jesus finito ardente sermone post cenam, eoque prolixo incipit enim cap. xiii, et hic finitur) quo Apostolis ultimum valedixit, ad passionem et mortem propebat, illuc se offert, et ultro occurrit vadens in hortum ibique expectans Judam et Judæos, a quibus sciebat se capiendum. Magnanimitatis hoc dedit exemplum, ut arenam locumque duelli cum morte, peccato et diabolo mox inveniendi primus capessat, quasi certus de victoria et triumpho.

Hinc colligitur Jesum statim finito hoc sermone transisse torrentem, ac consequenter contentionem Apostolorum de primatu, non post sermonem, ut vult S. Augustinus, sed ante eum contigisse. De hymno incertum est; nam eum a Christo et Apostolis decantatum fuisse post sermonem, insinuat Mattheus, dicens cap. xxvi, vers. 30: « Et hymno dicto, exierunt in montem Olivarum. » Ante sermonem vero hymnum fuisse dictum suadere videtur ratio, quod hic hymnus fuerit gra-

tiarum actio: statim ergo post cenam et Eucharistiam cantatus fuit ante sermonem. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, in Matth. cap. xxvi, et Ribera hic. Vide Chronotaxim.

EGRESSUS EST, — e domo et oenaculo, ubi totum sermonem habuit et finivit. Franciscus Lucas tamen et alii censent partem sermonis a cap. xiv, vers. 31, ubi ait Christus: « Surgite, eamus hinc, » hucusque habitam fuisse post egressum a domo, in itinere versus torrentem Cedron, et tunc « egressus est, » expouit debet transgressus est.

TRANS TORRENTEM CEDRON. — « Torrens » proprie est rivus, ex aqua pluviae confluxu productus, qui hinc fluit cum impetu, aestate siccatur, quales plurimos et ingentes vidi in Alpibus, et talis hic fuisse videtur. Unde Syrus verdit, *trans vadum Cedron*, quia vadari et pedibus transiri poterat. Torrens hic significat vehemens et impetum Christo a Judæis in passione illatum, sed illico transeuntem. Ivi ergo Jesus per torrentem, ut inueneret se ire in torrentem passionem, ait Jansenius, juxta illud Psal. cix: « De torrente

Torrente Cedron quid?